

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kateřina Fialková

SEXUÁLNÍ VÝCHOVA V RODINĚ

Olomouc 2014 Vedoucí práce: PhDr. Linda Švrčinová, Ph.D.

Prohlášení

Předloženou bakalářskou práci na téma *Sexuální výchova v rodině* jsem vypracovala samostatně a použila jsem jen prameny uvedené v seznamu literatury a použitých zdrojů.

Tištěná verze práce je shodná s prací na CD nosiči.

V Olomouci dne 24. 4. 2014

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat **PhDr. Lindě Švrčinové, Ph.D.** za odborné vedení, cenné rady, připomínky a ochotu, která mi pomohla k dokončení této bakalářské práce.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Kateřina Fialková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Linda Švrčinová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Sexuální výchova v rodině
Název v angličtině:	Sex education in the family
Anotace práce:	Tato bakalářská práce nese název „<i>Sexuální výchova v rodině</i>“. Hlavní cíl bakalářské práce je seznámit veřejnost s problematikou sexuální výchovy v rodině, ale i v prostředích, jako jsou škola, vrstevníci či média, zabývá se komunikací uvnitř rodiny, základním doporučením rodinám pro její realizaci dle věku dítěte a také se zaměřuje na roli sexuální výchovy v rámci prevence násilí na dětech. Praktická část zjišťuje, jakým způsobem byli dnešní mladí lidé informováni o tématech sexuální výchovy, z jakých zdrojů čerpali, zda na ně působily vlivy jako vzdělání rodičů, sourozenci a uznávání víry v rodině.

Klíčová slova:	Sexuální výchova, rodina, škola, vrstevníci, média, prevence násilí na dětech, komunikace, vzdělání rodičů, sourozenci, víra
Anotace v angličtině:	This bachelor thesis is called "Sexual education in a family". The aim of this bachelor thesis is to introduce to public the issue of sexual education in the families but also in environments such as school, media or among people of the same age. The thesis further deals with the communication inside the family, basic recommendations to families for realizing sexual education according to the age of a child and it also focuses on the role of sexual education in preventing child abuse. The practical part looks into the way young people are informed about the topics of sexual education, which sources this knowledge comes from, whether it is influenced by the education of parents, siblings or practised religion in the family
Klíčová slova v angličtině:	Sex education, the family, the school, peers, media, prevention of violence against children, communication, education of parents, siblings, faith

Přílohy vázané v práci:	dotazník
Rozsah práce:	86 stran
Jazyk práce:	Český jazyk

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA.....	11
1.1 Definice sexuální výchovy.....	12
1.2 Obsah sexuální výchovy	13
1.3 Cíle, etické zásady a principy sexuální výchovy	14
2 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA V RODINĚ.....	16
2.1 Komunikace v rodině v rámci sexuální výchovy	18
2.2 Základní doporučení rodinám pro realizaci sexuální výchovy v rodině dle věku dítěte	21
3 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA MIMO RODINU	26
4 ROLE SEXUÁLNÍ VÝCHOVY V RÁMCÍ PREVENCE NÁSILÍ NA DĚTECH	31
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	33
5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	34
6 POUČENÍ RESPONDENTŮ V DĚTSTVÍ.....	36
7 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA BUDOUCÍCH DĚTÍ RESPONDENTŮ	49
8 VLIV SEXUÁLNÍ VÝCHOVY OD RODIČŮ RESPONDENTŮ NA VLASTNÍ VÝVOJ RESPONDENTŮ, ZPŮSOB JEDNÁNÍ V JEJICH SEXUÁLNÍM, PARTNERSKÉM NEBO MANŽELSKÉM ŽIVOTĚ.....	52
9 MĚŘENÍ ZÁVISLOSTI JEDNOTLIVÝCH TÉMAT – ZÁVISLOST DŮLEŽITOSTI VYBRANÝCH TÉMAT S PŘEDPOKLÁDANÝM VĚKEM, VE KTERÉM BY SE MĚL ČLOVĚK DOZVĚDĚT O TÉMATU	54
10 VLIV VÍRY NA POUČENÍ DĚTÍ RESPONDENTŮ V BUDOUCNOSTI	56
11 VLIV VZDĚLÁNÍ RODIČŮ NA ZPŮSOB JEJICH KOMUNIKACE S RESPONDENTY V RÁMCÍ SEXUÁLNÍ VÝCHOVY V JEJICH DĚTSTVÍ – Z HLEDISKA ZPŮSOBU PODÁNÍ, OTEVŘENOSTI A PRAVDIVOSTI INFORMACÍ....	58

12	VLIV VĚKU, VE KTERÉM RESPONDENTI S RODIČI MLUVILI O TÉMATECH SEXUÁLNÍ VÝCHOVY, NA JEJICH PLÁN MLUVIT O JEDNOTLIVÝCH TÉMATECH S JEJICH DĚTMI.....	60
13	DISKUZE, ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ K SEXUÁLNÍ VÝCHOVĚ V RODINĚ	70
	ZÁVĚR	72
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	74
	SEZNAM ZKRATEK	75
	SEZNAM PŘÍLOH	76

ÚVOD

Bakalářská práce s názvem „*Sexuální výchova v rodině*“ se zabývá problematikou, která je stále velmi diskutovaná v dnešní době. Přestože se sexuální podtexty vyskytují téměř všude, kam se člověk podívá, tak si rodiny často o tématech sexuální výchovy nechtějí s dětmi povídat. Právě proto jsem se rozhodla se na tento problém zaměřit a napsat o tom. Ve společnosti totiž narůstá počet nezletilých matek, počty zneužitých dětí a čím dál více lidí je nakaženo pohlavními nemocemi. Jak je tedy tohle možné? Copak nejsou lidé o tom všem informováni? Chci zjistit, zdali je to tak, že informovanost mezi mladými lidmi je malá a jestlipak existuje nějaká šance, že se něco ve společnosti změní. Jako budoucí matka bych se chtěla dozvědět již dopředu, jak mám jednou vychovávat vlastní dítě v rámci sexuální výchovy. Zároveň je pro mě, jakožto pro studentku vychovatelství, důležité, že se v budoucnu budu s dětmi setkávat a určitě se podílet nejen na jejich výchově sexuální, ale i na výchově celkové. Téma jsem si tedy vybrala proto, abych měla znalosti do budoucna a mohla je v praxi využít, ať už to budou děti moje, či svěřenci v budoucím povolání po vystudování vysoké školy. Zároveň se také mohu poučit a dozvědět se nové informace. Cílovými čtenáři mohou být rodiny s dětmi. Avšak ve smyslu poučení je tato práce vhodná i pro mladé lidi, kteří by chtěli jednou mít vlastní děti nebo pro všechny lidi, kteří se chtějí dozvědět něco nového a zajímavého ze světa sexuální výchovy.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je seznámit čtenáře s problematikou sexuální výchovy v rodině, ale i v prostředích, jako jsou škola, vrstevníci či média. Dílčím cílem teoretické části je seznámit čtenáře s pojmem sexuální výchova, informovat o její realizaci v prostředí rodiny, obeznámit s rolí sexuální výchovy v prevenci sexuálního zneužití a také uvést doporučení pro případné rodiče, kdy, jak i o jakém tématu sexuální výchovy se pokládá za vhodné s dětmi mluvit. Dílčími cíli praktické části je ukázat čtenářům, jak byli dnešní mladí lidé obeznámeni se sexuální výchovou a též zjistit, jak tato výchova v minulosti ovlivnila v názorech o realizaci sexuální výchovy u jejich budoucích dětí. Dalšími dílčími cíli je zjistit, jaké vlivy na respondenty působily. Zda to byly vlivy sexuální výchovy, víry, vzdělání rodičů či jejich věk při poučení od rodičů.

Teoretická část seznamuje s pojmem „*sexuální výchova*“. Přibližuje tuto výchovu v rodině, ale i v ostatních prostředích, jako jsou škola, vrstevníci a média. První kapitola

definuje pojem „*sexuální výchova*“, informuje o jejím obsahu, cílech, principech a pravidlech sexuální výchovy. Také se krátce zmiňuje o důležitých tématech, které se vztahují k praktické části. Druhá kapitola zahrnuje sexuální výchovu v rodině, zabývající se zejména komunikací uvnitř rodiny a základním doporučením rodinám pro její realizaci dle věku dítěte. Třetí kapitola se zaměřuje na sexuální výchovu mimo rodinu – škola, vrstevníci a média. Poslední kapitola se zabývá rolí sexuální výchovy v rámci prevence násilí na dětech.

V praktické části bylo zvoleno retrospektivní šetření, které zkoumalo souvislosti mezi minulostí a budoucností, což si dovoluji zařadit mezi kvantitativní typ zkoumání. Konkrétněji jsem zvolila dotazníkové šetření, které patří do kvantitativního typu zkoumání. Díky němu se dalo zjistit, jakým způsobem byli dnešní mladí lidé, tedy respondenti, informováni o tématech sexuální výchovy, z jakých zdrojů čerpali, zda na ně působily vlivy jako vzdělání rodičů, sourozenci a uznávání víry v rodině. Otázky v dotazníku se týkaly toho, zda realizace sexuální výchovy v rodině působila nějak na respondentův sexuální, partnerský či manželský život. Zajímala jsem se o to, zda sexuální výchova respondenty nějak ovlivnila, v jakém věku byli poučováni od rodičů a o jejích tématech a ve kterém věku by případně říkali o tom samém svým vlastním dítětem.

Sexuální výchova se již od dětství vyvíjí společně s informacemi získanými společně s prožitky a zkušenostmi. Pro každého jedince mají jinou hodnotu. Někdo je přijímá, někdo odmítá. Podle Raškové (2007, str. 38) žádný recept na správnou sexuální výchovu neexistuje. Žádný rodič by neměl váhat při odpovědích z oblasti sexuální výchovy. Ty však musí být otevřené, pravdivé a přiměřené věku i vědomostem dítěte.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA

Po ohlédnutí do minulosti je možné zjistit, že umění ve starém Řecku znázorňovalo všechny formy pohlavních aktivit u lidí a sexualita tak byla hodnocena kladně, jako součást každodenního života. Ve středověku zas byla sexuální touha naopak popisována jako ďábelské očarování a nástroj satana. V 19. Století byla znalost biologických tajemství, které souvisí s rozmnožováním záležitostí pouze dospělých. Bylo vyžadováno, aby se děti i mládež vychovávaly v naprosté neznalosti toho všeho. Chlapci se o tom dozvídali o něco dříve než děvčata a to tak, že někde něco zaslechli. Děvčata nevěděla do svatby vůbec nic. Matky jim říkávaly, že se vše dozví od svých manželů.

Nutnost vést nějakou sexuální výchovu vystoupila až tehdy, když si společnost uvědomila následky mlčení v této oblasti, tedy na začátku 20. století. Dnešní doba je už poněkud uvolněnější. Tedy alespoň většina lidí k otázkám sexuální výchovy přistupuje bez opovržení a zábran. Dnes se sexuální výchova začíná brát přirozeně, jako všechny lidské věci. Mluví se o ni zřetelně a nahlas. Už není postavena na pouhých domněnkách, ale na vědě, výzkumech a solidní úvaze. Udrží se však spousta starých udržovaných předsudků, které je důležité odmítnout. Popis tělesné stránky sexuality je kompetentní, až dokonale didakticky zpracován, ale často bývá odtržen od citové a duchovní sféry, což není zrovna nejlepší. (Augustyn, 2005, str. 11, 55 - 57)

Úspěšná sexuální výchova má pozitivní vliv na dítě a jeho citový a sexuální vývoj, je přínosná i pro vzájemný vztah rodičů a dětí, zejména pro rodiče samotné. Výsledky studií ukazují, že sexuální výchova spíše oddaluje věk prvního pohlavního styku, vede ke zvýšenému užívání antikoncepce, a k tolerantnějším sexuálním postojům či dodržování zásad bezpečnějšího sexu. V zemích, kde mají otevřenou sexuální výchovu, mají nižší procento potratů, je tam menší výskyt gravidity dospívajících a také skoro žádný nepřátelský postoj k sexuální výchově. (Šilerová, 2003, str. 7, 29) Dobře vedená komunikace v rámci sexuální výchovy v rodině i ve škole může usnadnit mladým lidem vstup do sexuálního života a napomoci tak ovlivnit jejich sexuální chování. Pokud má jedinec dostatek informací, tak to podpoří nejen jeho sebevědomí, ale také usnadní komunikaci s partnerem. Proto je důležité podpořit realizaci sexuální výchovy v rodině i ve škole (Fridrichovská, [online], 2012)

Smolíková (1997, str. 8) se zmiňuje o tom, že „*sexuální výchova by měla vést jedince k tomu, aby si v dospělosti počínal v intimním životě s radostí, odvahou a náležitou dávkou odpovědnosti, aby jeho počínání bylo lidskému jedinci k radosti a uspokojení, společnosti k užitku a nikomu ke škodě, bolesti a ponížení.*“

Jak je možné posoudit z řádků výše, tak správná, úspěšná a včasná výchova má pro jedince jen samá pozitiva a ovlivňuje ho v chování, jednání i přemýšlení nejen v dětství a dospívání, ale po celý jeho život. Proto je napsaná tato práce, aby si lidé uvědomili, že sexuální výchova je prospěšná a žádný člověk se bez ní neobejde.

1.1 Definice sexuální výchovy

Podle Šilerové (2003, str. 10): „*sexuální výchova představuje dlouhodobé působení a zahrnuje kromě informací a komunikace také to, co děláme, jak se chováme v různých situacích, jaké dáváme dětem vzory a jak je celkově vychováváme.*“

Podle Raškové (2007, str. 11) se v sexuální výchově jedná „*o dlouhodobé, záměrné, cílevědomé a systematické působení na dítě, které ovlivňuje formování jeho osobnosti v otázkách rodiny a lidské sexuality.*“

Pšenička (1995, str. 73) chápe sexuální výchovu jako „*nedílnou součást celkové výchovy, zvláště pak jako součást výchovy k zodpovědnému mateřství a otcovství.*“

Pondělíčková-Mašlová (1973, str. 17) uvádí, že: „*Sexuální výchova znamená vštípení morálních principů a formování lidského chování, lidských postojů k sexuálním problémům. Poučení o pohlavním životě na takovou komplexnost a systematickosti přirozeně nemůže aspirovat. Jeho jádrem je rozum a racionalita, nikoli cit a etika. Je to tedy spíše soubor poznatků a informací pro rozumovou úvahu a pro konkrétní praxi.*“ Podle ní by sexuální výchova „*měla vždy tvořit nedílnou součást výchovy celkové, formování celé osobnosti dítěte.*“

Podle Augustyna (2005, str. 50) je sexuální výchova „*výchovou k lásce, zralé sexuální projevy patří ke zkušenostem lásky.*“

Podle Smolíkové a kol. (1997, str. 8) je sexuální výchova „*umění připravit zvědavou bytost na párové soužití. Jde tedy o to vytvářet a postupně budovat ve vědomí dítěte stále bohatší síť zdravých poučených a odpovědných vztahů a postojů k sexualitě, takových, které mu v dospělosti umožní žít spokojeně v partnerském vztahu, v manželství a v rodině.*“

Z výše uvedených zdrojů lze vyvodit a shrnout pojetí sexuální výchovy. Sexuální výchova je dlouhodobé, záměrné, cílevědomé a systematické působení na jedince, které zahrnuje informace, komunikaci, chování v různých situacích, vzory a způsob výchovy dětí. Lze ji pojmout také jako součást výchovy k zodpovědnému mateřství i otcovství, nebo jako šíření morálních principů o formování lidského chování, lidských postojů k sexuálním problémům. Může se brát také jako výchova k lásce, protože právě zralé sexuální projevy patří ke zkušenostem z lásky a také jako příprava lidské bytosti na párové soužití.

1.2 Obsah sexuální výchovy

„Obsahem sexuální výchovy jsou vědomosti, postoje, dovednosti, návyky a chování, které má žák během sexuální výchovy získat.“ (Fridrichovská, [online], 2012)

Obsah se dělí na 3 oblasti. První oblast je kognitivní, kde jsou informace a vědomosti. Druhá oblast je emotivní, tedy vztahy a postoje. A poslední oblastí se rozumí konativní, která se projevuje v chování a v dovednostech. V sexuální výchově se autoři zaměřují třemi přístupy a to buď pedagogickým, medicínsko-sexuologickým anebo pedagogickým. Každý autor píšící o sexuální výchově, zaujímá jiný přístup. (Fridrichovská, [online], 2012)

Sexuální výchova dítěte se odehrává ve třech rovinách. A to jsou roviny poučení, vzoru a vztahu. První rovinou je poučení. Ta představuje linii rozumovou, což zahrnuje nejzákladnější informace, vědomosti, dovednosti a návyky. Druhou rovinou je vzor, kde se nachází i sociální linie, do které řadíme vztahy, zkušenosti, vzory, sociální učení prostřednictvím napodobování. Poslední rovina je linií citových vztahů, obsahující kvalitní citové zázemí a vztahy mezi lidmi. Tyto tři roviny se vzájemně propojují, nemohou existovat izolovaně, ani se nedá žádná vynechat. Lze to vysvětlit tak, že citové vztahy dítěte tvoří základnu, na kterou navazují jeho vzory chování a pak jsou tyto modely chování pilířem

pro získávání sexuálního poučení. Průběh sexuální výchovy je opět vyjádřen prostřednictvím rovin a to jako rovina kognitivní, informativní, postojová, emocionální, dovedností, chování a návyků. Rovinou chování se rozumí množství a kvalita získaných dovedností, návyků a chování. (Rašková, 2007, str. 12)

Sexuální výchova také obsahuje témata, s kterými by měli být jedinci seznámeni už během dětství a dospívání. Pro tuto práci jsou důležitá jen ty, která se vztahují k praktické části. Těmi jsou témata jako anatomie člověka, dospívání a vývoj jedince, hygienické návyky, počátky intimity, sexuální úchyly a deviace, sexualita v médiích, prevence sexuálního zneužití a násilí, masturbace, pohlavní styk a s tím spojené zodpovědné chování při pohlavním styku, antikoncepce a nemoci přenosné při pohlavním styku. Další téma je také početí dítěte, těhotenství, porod a sexuální orientace člověka.

1.3 Cíle, etické zásady a principy sexuální výchovy

Základní cíl sexuální výchovy je předávání přiměřených znalostí o anatomii, fyziologii, psychologii a etické sexualitě, poskytování předpokladů pro tvorbu vlastního hodnotového systému i zodpovědného usměrňování vlastního života. Dalším důležitým cílem je také naučit děti, pojmout sexualitu jako nedílnou součást lidského života a respektovat složitosti a pestrost různých stanovisek. (Rašková, 2007, str. 11) Cílem sexuální výchovy je postupně v jedinci utvářet zdravé, poučené a odpovědné postoje k sexualitě, které se stanou východiskem pro plnohodnotné a radostné prožívání partnerství, manželství a rodičovství. Základem těchto vztahů je představa o rodině, o rodinném společenství a jeho fungování. Tato představa se ve vědomí dítěte má utvářet již od jeho útlého věku. (Smolíková, a kol., 1997, str. 11)

Etickými zásadami pro sexuální výchovu by se měl řídit každý vychovávající, ať už to je rodič, vychovatel, učitel či jiná osoba, pečující o dítě. Do nich patří například pojmání rovnocennosti mužů a žen v sexuální morálce, odmítání rasové diskriminace, odmítání porušování osobní svobody, prostřednictvím psychického a fyzického nátlaku nebo agrese, respektování pozice homosexuálů ve společnosti. (Rašková, 2007, str. 11)

Pondělíčková – Mašlová (1990, str. 29-31) doporučuje dodržovat pár zásadních principů. Prvním je princip spontánnosti, který znamená to, že je výchova i sexualita ve všech oblastech života a musí se pouze zvolit vhodná forma ve správný čas na rozhovor. Druhým princip přiměřenosti znamená, že vychovávající by měl mluvit s dítětem ve správnou dobu a poskytnout mu přiměřené informace vzhledem k jeho věku, vědomostem a zkušenostem. Princip důvěry, jak už název napovídá, se skládá z toho, že ve vztahu rodič a dítě je důvěra. Akorát to nesmí být pouze jednostranně, tedy že rodiče věří dítěti, ale hlavně, že dítě důvěřuje rodiči., což bývá důležitější. Dalšími principy se označuje princip pravdivosti, tedy to, že rodiče odpovídají na otázky pravdivě bez zamlčování některých informací, dále princip otevřenosti, kdy je vychovávající k vychovávanému zcela otevřený a principi návaznosti, který určuje to, že rodiče musí mluvit uvolněně, hlavně v klidu. V posledním principu aktivní imunizace jde o to, že je potřeba dát dětem co nejvíce informací a využít zákon vstřípivosti, který by se dal vysvětlit tak, že první informaci si dítě zafixuje velmi intenzivně. Tedy to, co je zaneseno v našem mozku první, je uloženo nejhluběji. Má-li ta informace správný charakter, je dítě částečně imunizováno proti pozdějším negativním vlivům. Takže až se dítě setká s probíranou problematikou, poradí si s ní bez vážnějších problémů.

V podmínkách České republiky působí nevládní organizace společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovy (ve zkratce SPRSV), která získala v roce 1997 statut plnoprávného členství v Mezinárodní federaci plánovaného rodičovství a plně se hlásí k závazkům, které vyplývají z Charty sexuálních a reprodukčních práv. Celkem jich je 12 a jsou jimi právo na život, právo na svobodu a na osobní bezpečnost, právo na rovnost a ochranu proti všem formám diskriminace, právo na soukromí, právo na svobodu myšlení, právo na informace a vzdělání, právo rozhodnout se, zda uzavřít, založit a plánovat rodinu, právo rozhodnout se, zda a kdy mít děti, právo na zdravotní péči a ochranu zdraví, právo užívat plodů vědeckého pokroku, právo na svobodu shromažďování a politickou účast, právo na ochranu proti mučení a špatnému zacházení. Rodiče by měli být s těmito právy seznámeni, zaujmout k nim patřičné stanovisko, uplatňovat je a přenášet ve výchově do poznání našich dětí. (Rašková, 2007, str. 32 - 33)

2 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA V RODINĚ

Lidská rodina je o hodně víc než jen součet jejích členů, je to „*živý organismus s vlastní identitou a místo, kde žijí lidé.*“ (Orvin, a kol., 2001, str. 21)

Rodina je zdrojem poučení, vzoru i vztahu. Má výrazný vliv na dítě. Pro dítě je důležité, aby mezi členy v rodině existovala láska, vzájemná shoda, úcta a ochota si pomáhat. Dítě musí vidět v rodičích oporu, ochranu a zdroj své životní jistoty. Rodiče jsou tak pro dítě i zdrojem poučení. Matka i otec, by se měli vzájemně podporovat. Je obecně známo, že matka je vzorem ženy a otec zase vzorem muže. Každý člověk, který děti s problematikou sexuální výchovy seznamuje, musí myslet na to, že jejich dítě žije a bude žít ve společnosti, ve které by základní, pravdivé a přiměřené informace neměly být nikomu upírány. (Rašková, 2007, strana 26) Dítě veškeré vztahy odkoukává a vnímá. Tím se nejvíce učí. Témata, týkající se nejintimnějších oblastí sexuality patří do soukromí rodiny a mateřská, ani jiná škola nemůže a velmi často ani nechce rodinu nahrazovat. (Smolíková, a kol., 1997, str. 12, 14) Někteří rodiče jsou však přesvědčení, že jejich děti se již všechno dozvěděli ve škole nebo v časopisech a tak svoji roli informátora podceňují. A tady je možné upozorovat rozepři mezi tím, že škola nechává sexuální výchovu rodičům a rodiče tuto úlohu nechávají zase na škole. V dnešní době, kdy jsou informace této problematiky volně dostupné všude, kdykoliv a komukoliv, je role rodičů obtížně nahraditelná. Právě rodina je místem, kde děti i dospělí zažívají blízkost a intimitu, mohou se předávat informace, sdílet hodnoty a postoje. Rodiče tak aspoň mají možnost usměrňovat informace, které se dětem dostávají z různých zdrojů, jako jsou časopisy nebo internet, spolužáci a kamarádi. (Šilerová, 2003, str. 19-23)

„Rodina je nejpřirozenějším prostředím pro sexuální výchovu, pro rozhovory o pohlavním dospívání, lásce, partnerství, o erotice, sexualitě a jejích projevech.“ (Šilerová, 2003, str. 19)

Důvody, proč je rodina tím nejpřirozenějším prostředím pro sexuální výchovu, je to, že rodina je prostředím, kde si členové sdílejí společné hodnoty, týkajících se mezilidských vztahů, volného času, víry, náboženství, peněz, výchovy dětí, úcty k druhým aj. Rodina je místem společných aktivit rodičů a dětí, tráví spolu svůj čas, pracují, baví se a hlavně spolu žijí v jedné domácnosti. Soužití všech přináší i řadu možných situací, které usnadní rozhovory o sexualitě. Je to například situace, kdy celá rodina kouká na televizi

a ve filmu se objeví erotická scéna, nebo když je maminka těhotná a připravuje se na porod. A to je právě ta příležitost, kdy se na téma těhotenství nebo sexualita v médiích s dětmi bavit. V rodině probíhá nejvýznamnější část sexuální výchovy a to ta neuvědomovaná a nezáměrná. Pokud se dítěti nedostane základního citového naladění a pozitivního modelu chování už v rodině, bude ochuzen částečně o citový život a schopnost navázat blízké vztahy. Citový handicap však může nahradit dostatek informací. (Šilerová, 2003, str. 19-20, 22 - 23)

„Rodiče vedou své děti k dospělosti po cestách, po nichž sami kráčeli a kráčeji. Tím, že se staráme o druhé, dochází náš život toho pravého naplnění a my pak dokážeme učit i svoje děti, jak žít v intimním vztahu s jiným člověkem. A tak stále znovu učíme jak žít a jako rodiče učíme žít i svoje děti.“ (Orvin, 2001, str. 17) Autor tímto citátem chce říci, že rodiče vychovávají stejným způsobem, nebo aspoň podobným, jako jejich rodiče, což je naplňuje. Rodiče pak dokážou učit i svoje děti, jak žít v budoucnosti. Což by si řada rodičů i mladých lidí měla uvědomit.

Rodina je nejvýznamnějším prvotním prostředím pro dítě, protože se tam narodilo a tudíž i nejvýznamnějším při realizaci sexuální výchovy. Zároveň je to nejpřirozenějším prostředím pro realizaci sexuální výchovy. To, co dítě doma vidí a co se tam naučí, už mu navždy zůstane. Proto by si všichni rodiče měli uvědomit, že jsou pro dítě příkladem a chovat se podle toho. Také je důležité říci mu co nejvíc informací otevřeně a pravdivě, protože právě informace od rodičů si to dítě zapamatuje nejvíce. To, co se naučí od rodičů, je pak základem pro chování i přemýšlení na celý život. Ne každá rodina přemýšlí stejně. Někdo je benevolentnější, někdo už méně či vůbec k této oblasti výchovy. Někdo ji přijímá, někdo zas odmítá. Právě proto vytvořila Šilerová (Šilerová, 2003, str. 42-44) členění hodnotové orientace rodin. Rozděluje rodiny na 4 druhy, avšak uvádí, že toto rozdělení není jednoznačné, spíše jen pro orientaci, protože pokud chcete zhodnotit nějakou rodinu, bude mít většinou nějaké znaky z jedné orientace a jiné znaky zase z druhé orientace.

Pragmatická orientace klade důraz na nejvhodnější chování v aktuální situaci a zamezení negativního důsledku sexuality, jako je předčasné těhotenství a sexuálně přenosné choroby. Rodiče berou v potaz, to že jejich děti již sexuálně žijí a nebrání jim v tom. Dospívajícím říkají, aby se chovali „rozumně“, což znamená to, aby používali spolehlivou antikoncepci. Nezabývá se příliš do hloubky morálním hodnocením. Takto pojímaná sexuální výchova se může snažit zabránit předčasnému zahájení sexuálního života a přispět k pozitivnímu prožívání sexuality. (Šilerová, 2003, str. 42-44)

Humanistická orientace zdůrazňuje dobré mezilidské vztahy, úctu a zodpovědnost k sobě, k partnerovi a k lidskému životu, dále podporuje spojení sexuality s láskou a s partnerským vztahem. Rodiče považují za důležitou věrnost ve vztahu, sexualita je pro ně tělesným i duševním zážitkem a zároveň jejím posláním je prohlubování a kultivování vztahu, nejen jako tělesné uspokojení. Rodičům, kterým je tato orientace blízká, se snaží dětem a dospívajícím vštípit, aby začínaly svůj sexuální život s tím, koho dobře znají a mají s ním hluboký citový vztah. Je pro ně důležité zodpovědné chování při sexu. (Šilerová, 2003, str. 42-44)

Tradiční, konzervativní orientace má jasně vymezené hodnoty jako je panenství, mateřství a absolutní věrnost partnerovi. O ty by měli všichni jedinci v rodině podle nich usilovat. Zejména s pohlavním stykem by podle nich měli děti začít až po uzavření manželství. Sexualita je tak pro ně hlavním cílem početí nového života a obohacování jejich vztahu. Existují i názory, uznávané zejména v křesťanském pojetí sexuality, že by se neměla používat při pohlavním styku žádná antikoncepce, protože by sezdaný pár měl být otevřen početí dítěte. Tento postoj také odmítá umělé přerušování těhotenství a bývají často netolerantní k homosexualitě a onanii, protože nevedou k početí nového života. Děti z těchto rodin jsou málo informováni o sexuálním životě a antikoncepci. (Šilerová, 2003, str. 42-44)

Extrémně negativní orientace považuje sexualitu jako něco skutečně špatného, nečistého, co člověka kazí. Sexualita je tak spojená s pocity viny a nečistoty, ať už se jedná o jakoukoliv formu, ať už je to třeba jen onanie. Pohlavní styk považují za hříšný a může se realizovat pouze a jen za účelem početí. Tento vyhraněný postoj se vyskytuje v České republice velmi málo, bývá spíše u osob s extrémním náboženským přesvědčením. Může se vyskytnout také u osob, které byly přísně vychovávány a jejich veškeré známky zájmu o sexualitu či sexuální projevy byly v minulosti trestány. (Šilerová, 2003, str. 42 - 44)

2.1 Komunikace v rodině v rámci sexuální výchovy

„Sexuální výchova mladé generace by byla ze strany rodičů mnohem upřímnější a otevřenější, kdyby si dokázali připomenout vlastní problémy z dětství a dospívání

a kdyby vzali na vědomí, že i tehdy vyplývaly z nedostatku v sexuální výchově.“ (Augustyn, 2005, str. 88)

Dítě je příliš slabé na to, aby uneslo tíhu sexuální výchovy samo, bez pomoci rodičů, protože na něj může působit mnoho negativních vlivů, dítě pak vstoupí do dospívání traumatizované. Trauma se mu prohloubí, zesiluje a pak už je jen mizivá šance na vydařený manželský a rodičovský život. (Augustyn, 2005, str. 83-84)

Rodiče se musí chtít bavit o sexuálních tématech. Pokud je splněna tato podmínka, znamená to většinou i to, že mají své děti velmi rádi, záleží jim na nich a mají mezi sebou blízký vztah. Toto jsou nejdůležitější předpoklady, všechny ostatní se dají zvládnout, jen když o to rodiče mají zájem. Je obtížné udávat striktně nějaká pravidla právě pro sexuální výchovu. Všichni jsme jiní a zároveň jedineční. Každá potřebuje individuální přístup. Aby byla tato výchova přiměřená, kvalitní a účinná, měli by je rodiče dodržovat v zájmu posílení vzájemných vztahů mezi dětmi. (Šilerová, 2003, str. 29, 32)

Šilerová (2003, str. 32-36) vychází ze svých principů, uvedených v této práci v první kapitole a doporučuje rodičům, aby zvážili rozumovou úroveň schopnosti dítěte a jednali spontánně. Rodiče by se měli aktivně zajímat o formu a obsah sexuální výchovy ve škole, doma pak mohou navázat na daná témata a promluvit si o tom s dětmi. Nepromeškají tak důležité chvíle, kdy se dítě dozvědělo něco o nějakém tématu sexuální výchovy. To, že se zajímají, napomáhá k budování kladného vztahu mezi rodičem a dítětem. Rodiče by se neměli vyhýbat odpovědím a akceptovat názory, postoje i pocity jejich dětí, i když s nimi nesouhlasí. Pro děti budou příkladem, když to, co budou říkat a myslet si, bude v souladu s tím, co dělají. Rodiče nemají povinnost dítěti říkat úplně vše. Je rozdíl mezi osobní a obecnou informací, což by se mělo odlišovat. Rodič i dítě mají právo na hranice a jejich dodržování. Takže například rodič by měl dítěti říct, co to je pohlavní styk, ale už mu nemusí říkat svoje osobní zkušenosti s partnerem. (Šilerová, 2003, str. 32 - 36)

Faktory, ovlivňující komunikaci rodičů s dětmi při realizaci sexuální výchovy, jež mohou rodinám způsobovat nesnáze:

Mezi faktory, které mohou způsobovat problémy v komunikaci při realizaci sexuální výchovy, patří postoje a představy, zvláště mají-li odlišné představy o výchově jejich dítěte

nebo když chtějí přenášet vlastní postoje a pocity z dětství do vztahu se svými dětmi či naopak neschopnost sdělovat své city u osob, kteří vyrostli v rodinách, kde se city nevyjadřovaly. Dalším faktorem jsou genetická rizika, nezdravé prostředí a každodenní stresy. Pak jsou tu ještě 2 typy rodičů, které ovlivňují negativně tuto komunikaci v rodině. První typ hledá uspokojení svých potřeb u svých dětí, nefunguje tu vztah mezi rodiči a vše pomalu vede k hranici incestu a to pak komplikuje nejenom vývoj dítěte, ale i život v dospělosti a hlavně hrozí také ztráta vlastní identity dítěte. Druhým typem jsou rodiče, kteří se v dětství nenaučili vážit si sebe sama, pochybují o sobě, nejsou si sebou jistí jako rodiče a to vše má pak vliv na vztah k dětem. (Orvin, 2001, str. 34 - 37)

Obtíže, které by mohly bránit v rozhovoru rodičů s dětmi lze rozdělit na to, zda jsou závislé či nikoli na postojích rodičů. Potížemi, které nejsou závislé na postojích, jsou například televize, publikace, reklamy nebo kultura, ve které rodina žije. Právě ona kultura bývá poznamenána sexuálními podněty, které děti ovlivňují. Všude kolem nás je nějaká propagace sexu. Avšak málokdy se tam erotika propaguje tak, že by byla z lásky. Také nás v tomto smyslu mohou ovlivňovat deformované názory, malé znalosti o sexuální výchovy či nespořádaný pohlavní život v manželství či v partnerství. (Augustyn, 2005, str. 83, 84)

Právě pokud si dítě uvědomí nedostatek potřebného vzdělání rodičů v oblasti sexuální výchovy, nedostatek životní kultury či duchovní úrovně, mohou se vyskytnout potíže, protože si dítě bude myslet, že by ho rodiče nepochopili. Také může být problém pro rodiče to, že ve společnosti je málo populárně vědeckých prací, které by byly snadno dostupné pro rodiče. (Augustyn, 2005, str. 83, 84) Rodič nemusí znát všechny novinky a detaily o sexuální výchově, stačí, když si zjistí pár základních informací týkající se pohlavního dospívání, početí, nitroděložního vývoje, těhotenství, antikoncepce, sexuálně přenosných nemocí. Najít to může v mnoha populárně naučných publikacích nebo na internetu. Hledat mohou také společně s dětmi, když něco nebudou vědět. Děti neočekávají detailní informace, hlavní je vysvětlit podstatu daného jevu. (Šilerová, 2003, str. 24-28)

Překážkami, závislými na postojích rodičů, může být hned několik. Prvním problémem je, pokud rodiče neměli téměř žádnou sexuální výchovu, tak mohou být při rozhovorech prudérní, represivní a může se u nich projevit ustrašený přístup k sexu, který bývá v některých lidech hluboce zakořeněn. Největším problémem zůstává to, že rodiče nemají citový kontakt s dětmi. Ty pak mohou informace od rodičů přijímat s nedůvěrou.

(Augustyn, 2005, str. 83, 84, 87) Pokud se tedy dítě v tomto případě u rodičů setkává s neustálou podezíravostí, s určitým citovým chladem nebo naopak s jejich nadměrnými citovými nároky, budou pokusy navodit rozhovor o čemkoli prakticky nemožné, protože dítě to chápe jako snahu kontroly rodiče nad jeho intimní oblastí a zaujme tak obranný postoj. Rodiče se velmi často stydí. Ten by však neměl převažovat. Ostatní bariéry by rodiče měli překonat v zájmu svých dětí, ale i v zájmu vztahu a důvěry. Obavy rodičů, zda rozhovory nespustí u dětí signál k pohlavnímu životu, jsou neopodstatněné. Lze spíše očekávat, že dítě bude k sexualitě přistupovat s větší odpovědností. Rodiče se také často bojí, že by při tomto rozhovoru vyplynulo něco na povrch ohledně jejich sexuálního života a proto odmítají komunikaci na toto téma. Rodiče nemají povinnost odpovídat na otázky dětí, které chtějí slyšet něco o jejich sexuálních zážitcích. Pokud však mají nějaký problém v sexualitě delší dobu, je pro ně obtížnější mluvit s dětmi o sexualitě. Podstatnou překážkou v komunikaci je také nedostatek důvěry a to zejména ve vztahu rodiče k dítěti. (Šilerová, 2003, str. 24-28)

2.2 Základní doporučení rodinám pro realizaci sexuální výchovy v rodině dle věku dítěte

Sexuální výchova v rodině dítěte v raném věku

Podle Augustyna (2005, str. 51): „*Dítě se rodí jako velká potřeba lásky. Tato potřeba je uspokojována účastí na vzájemné lásce rodičů. Tím, že je dítě vzájemně láskou rodičů zahrnováno, sexuální výchova začíná.*“

Lze tedy říci, že dítě je nejdříve svědkem lásky rodičů, tedy sleduje a přijímá lásku a až pak má dítě potřebu lásku dávat. Takže jedinec prochází od procesu přijímání lásky v dětství k jejímu dávání v dospělosti. Tudíž sexuální výchova v rodině u každého jedince začíná již od narození. Vyjádření lásky rodičů k dítěti probíhá skrze objímání, doteky a polibky, což jsou přirozené projevy pro výchovu k vyvážené emocionalitě. (Augustyn, 2005, str. 51) Do třetího roku si dítě začne uvědomovat své pohlaví, začíná rozlišovat dospělé i děti podle zevních znaků, oblečení a vlasů. (Rašková, 2007, str. 25-26) Tedy přestože, že si mnoho lidí myslí, že sexuální výchova začíná o mnoho let později, není to pravda. Začíná již od narození. Rodiče by tak měli dětem lásku

projevovat formou obětí, polibků a tím můžou dítěti nejvíce pomoci, protože tolik lásky, kolik přijme, pak bude dávat dál.

Sexuální výchova v rodině dítěte v předškolním věku

Už Jan Ámos Komenský věděl, že předškolní věk dítěte je velice důležitý. Ukázalo se, že to, co dítě v tomto věku získá, se uplatňuje a později zhodnocuje daleko později v jeho životě. (Smolíková, a kol., 1997, str. 7) Děti v tomto věku s oblibou zkoumají bez studu své i cizí tělo, sledují sexuální chování zvířat, hrají s oblibou hru na doktora, hrají si s vlastními genitáliemi a pozorují ostatní vrstevníky i rodiče nahé. Přirozená dětská zvědavost může vést děti k masturbačním aktivitám, které nevyjadřují vazbu k sexualitě, nybrž mají pouze příjemný pocit, který není nijak závažný, jsou to projevy naprosto přirozené vzhledem k vývoji dítěte. Děti se také často zamilují, hovoří o lásce bez studu. Dětský slovník často disponuje pojmenováním pohlavních orgánů nebo částí pohlavního ústrojí. Svému přirození říkají například „šulínek“, „pindík“, „prcinka“, „pipinka“ apod. Sexuální výchova v předškolním věku prostupuje všemi vzdělávacími oblastmi a patří mezi nedílnou součást výchovy dětí v předškolním věku. Za typické otázky v tomto věku je možné označit otázky typu - Jak jsem se narodila? Proč holky nemají „šulínka“, jako já? Proč při čůrání sedím, když kluci stojí? Mami, proč už se se mou nekoupeš? Proč se zamykáte v ložnici? (Rašková, 2007, str. 16, 17, 18, 28)

Podle Raškové (2007, str. 21) jsou vhodnými tématy pro děti předškolního věku tyto vztahy mezi mužem a ženou, rozdíly mezi pohlavími po tělesné, psychické i sociální stránce, citové, také sociální vztahy mezi lidmi - kamarádství, přátelství, vztahy v rodině, soukromí člověka a přirozený stud a péče o vlastní tělo a jeho čistotu.

Klasické metody rozhovoru s dětmi lze doplnit o práci s obrázky, čtení příběhů a pohádek, poslech příběhů doplněný slovním komentářem dospělých, sledování vhodných videoprojekcí s komentářem, kresebnou či výtvarnou činností, vymýšlení příběhů na daná témata, jednoduché vysvětlení a poučení, nácviky jednotlivých dovedností nebo o povídání si s dítětem ve smyslu odpovídání na jeho všetečné otázky, doplňování a zpřesňování informací, které vyplývají z různých situací. Záleží jen na rodičích, do jaké míry budou ochotni komunikovat s dítětem. Nesmí nechat otázky bez odpovědí, ani se jim vyhýbat ani odpovědi na ně je zkreslovat. Při výmyslech může rodič vzbudit dojem, že jsme nevzdělaní

a nekompetentní. Hledání správných odpovědí u vrstevníků pak může být spojeno s většími riziky, než se může zdát. (Rašková, 2007, strana 35-36)

Mladší školní věk

Dítě v mladším školním věku bývají zpravidla žáci prvního stupně základní školy, ve věku od šesti do jedenácti let. Dítě v té době přijímá novou sociální roli a to roli žáka či školáka. Děti jsou důvěřivé a často nedokážou rozpoznat nebezpečnou situaci vůči jejich osobě. V tomto věku se ocitají na počátku fáze prepuberty, což se definuje jako přechod od dětství k dospívání, nebo předcházející období puberty, která se projevuje růstem do výšky a náznaky pohlavního dospívání. Mezi dětmi však existují obrovské rozdíly v tělesném i duševním vývoji. (Rašková, 2007, str. 17-20)

Mezi 7. a 8. rokem děti zvyšují zájem o sexuální otázky, baví se spolu o nich s ostatními vrstevníky a požadují informace o vzniku lidského života. Pokud je nedostanou od dospělých, vytvářejí si různé teorie o početí, těhotenství a porodu. Je důležité dětem vysvětlit, že rodiče se milují, protože se mají rádi a vyjadřují tím lásku, což jim umožní v budoucnosti vést s dítětem rozhovory detailnější a zaměřené více na zodpovědnost spojenou se sexuálním chováním. V prvních letech na základní škole se sluší, aby dívky od matek dostaly informace o menstruaci, protože se v dnešní době věk první menstruace stále snižuje. Mezi 9. a 10. rokem roste zájem o různé obrázky, příběhy, či sexuální vtipy, které ne vždy pochopí. Někteří chlapci nebo i děvčata mohou začít již v tomto věku onanovat. Mezi 9. a 12. rokem si děti utvářejí rodičovské postoje, které v budoucnu ovlivní chování k jejich vlastním dětem. Také dojde k úplnému vytvoření mužské/ženské identity. Okolo 11. a 12. roku se chlapci i dívky zajímají

o úlohu otce, chtějí znát detaily týkající se vzniku nového života, prohlíží si a nosí do školy sexuologickou literaturu. (Šilerová, 2003, str. 52 - 54) Chlapci si začínají prohlížet různé erotické časopisy. Je to projev přirozené zvědavosti a snahy nebýt před ostatními vrstevníky pozadu. Dítěti je nutné vysvětlit smysl těchto časopisů. Je nutné dítě upozornit na to, jak se mění lidské tělo v průběhu života. (Rašková, 2007, str. 17-20)

Rašková (2007, str. 23) uvádí vhodná témata pro děti mladšího školního věku, kterými jsou rodina, partnerské soužití, projevy citu a lásky, manželství, rodičovství, etické a právní

normy vztahy mezi lidmi, přátelství, kamarádství, rozdílnost pohlaví, zamilovanost, láska, úcta, ohleduplnost, sexuální chování mezi lidmi, mazlení, objímání, líbání, ochrana před sexuálním a jiným zneužíváním dětí, sexualita a násilí ve sdělovacích prostředcích, lidské tělo, jeho části, význam tělesné i duševní hygieny, puberta, změny v pubertě, tělesný vzhled, menstruace, poluce, základy lidské reprodukce – vznik a vývoj jedince před a po narození, plánované rodičovství, početí, těhotenství, porod, novorozenec, kojení i rizika pohlavně přenosných chorob, včetně HIV/AIDS.

Starší školní věk

Dítě na počátku puberty má o tématech sexuální výchovy a o vlastní sexualitě spoustu informací i jistou sexuální představivost, vycházející z pozorování ostatních lidí. Rozhovor o dospívání by měl navazovat na rozhovory dřívější, v rodině by měla být důvěra. Matka by o tom měla mluvit s dcerou a otec zase se synem. Tyto hovory jsou velmi důležité, protože dítě před pubertou pozoruje změny, k nimž dochází v jeho organismu. První příznaky dospívání a sexuality mohou dítě zcela zneklidnit, vylekat, nebo v nich vyvinout negativní přístup k sexualitě a jejich projevům. (Augustyn, 2005, str. 73-76) Od dvanácti let vzniká první zájem o jedince druhého pohlaví dítěte. Děvčata se zajímají i o starší chlapce, kteří navštěvují vyšší ročníky základní školy. U některých chlapců může dojít v tomto věku k prvnímu výronu semene při polucích, nebo při onanii. U dívek se může dostavit první menstruace a také u nich roste velký zájem o vývoji prsů, což u nich vyvolává pocity nejistoty a neklidu. Ať už jim rostou, nebo ne. Chlapci se při škádlení snaží dívkám na prsa šáhnout. (Pondělíčková – Mašlová, 1990, str. 27) Mezi 13. a 15. rokem dochází k prvnímu zamilování. Chlapci často listují v pornografických časopisech, vyprávějí si sexuální příběhy a sbírají akty. Obě pohlaví se začínají zajímat o antikoncepci, potrat, sexuálně přenosné nemoci, sexuální deviace, ale i o témata jako jsou vznik dvojčat a poškození plodu. (Šilerová, 2003, str. 54-55)

Dospělí mají za to, že porozumět adolescentovi je nesnadné. Komunikace s ním není vždy snadná a neexistují pro ni žádná pravidla. Dospívání znamená počátek ztráty rodičovské kontroly nad dětmi, což děsí jak adolescenty, tak i rodiče. Rodiče začnou pociťovat ztrátu kontrol nad svými potomky. (Orvin, a kol., 2001, str. 11, 12) Před rozhovorem je nutné připravit přiměřenou atmosféru, ve které se dítě bude moci ptát úplně na vše, co ho zajímá. Také je nutná otevřenost, důvěra a přirozený přístup

ke všem životním otázkám. Pokud by rodiče reagovali na otázky s překvapením nebo pokáráním, tak už nikdy dítě nevhodnou otázku nepoloží. Nechá-li se rodič otázkami vést, vyvaruje se tak základní chybě, což je poskytování předčasných informací v nevhodnou dobu. To, že se dítě ptá, znamená, že už je připraveno k přijetí potřebných informací. V rozhovoru o sexualitě předávají rodiče dospívajícím znalosti a stupnici hodnot pro sexuální chování člověka i pro celý jeho život. Sexuální informovanost není věcí znalostí nebo techniky, ale uměleckého mistrovství rodičů, které je u každého jiné. Neklade-li dítě otázky ze sexuální oblasti, nemá o sexuální záležitosti zájem, nebo se rodiče s tímto tématem opozdili a jedinec byl poučen od svých kamarádů. Avšak musí se brát v úvahu individualita každého jedince, někdo potřebuje tyto informace o něco dříve, než jeho vrstevníci, jiní o něco později. (Augustyn, 2005, str. 66-70)

Sexuální výchova mladého člověka – po 15. roku života dítěte

Okolo 15. roku začíná období prvních skutečných vztahů, které bývají intenzivně prožívané, ale nestálé. Mladí lidé se zajímají o konkrétnější podrobnosti o sexu, jako jsou například polohy, způsob předehty a antikoncepce. Také mezi partnery dochází k prvnímu sexuálnímu kontaktu. Na toto období navazuje etapa zamilovanosti, lásky, trvalého vztahu a založení rodiny. (Šilerová, 2003, str. 55) Postupně se začínají dozvídat o lidské sexualitě, lásce, o sexuálním chování, o pohlavním spojení, o potratu, sexuální slasti, sexuální dysfunkci a deviacích, předmanželské sexualitě “na zkoušku”. (Pšenička, 1995, str. 178 – 210) Zprvu mají rodiče sklon odmítat sexuální život svých dětí stejně tak jako naopak. Postupem času jsou ale rodiče změny ochotny přiznat. (Orvin, a kol., 2001, str. 119 – 123, 126)

3 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA MIMO RODINU

Pro děti a mládež je sice nejlepším prostředím pro sexuální výchovu rodina, ale v případě, že v rodině se nemají s kým o tom mluvit, by měli získat informace o tématech sexuální výchovy získat u jiných zdrojů. Nejčastějšími zdroji jsou škola, vrstevníci i média. Všechny tyto zdroje nejsou zcela nejideálnějšími, ale jedinci tam mohou získat hodně informací, potřebných pro sexuální život v partnerství, manželství a rodičovství.

3.1 Sexuální výchova ve škole

Sexuální výchova ve škole může předat jedinci s tímto problémem užitečné informace a částečně tyto mladé lidi připravit na zodpovědné zahájení sexuálního života. (Šilerová, 2003, 22 - 23) Mateřská a základní škola může pouze doplňovat, obohacovat, rozvíjet či podporovat správné výchovné působení rodiny. (Rašková, 2007, str. 25)

Intenzivnější snaha o zavedení sexuální výchovy do škol se stala záležitostí pro instituce po 2. světové válce, avšak už na počátku padesátých let 20. století, avšak vzápětí se opět zrušila vládou. Pouze ve Švédsku se zavedla sexuální výchova pro základní školy v roce 1942. V americkém školství neexistuje sexuální výchova ve školách. Je realizována prostřednictvím kampaně, na kterých se školy pouze podílejí. Ve školách je informují pouze o pohlavních chorobách a rizicích promiskuitního chování. V České Republice je začleněna do školního vzdělávání, ale záleží spíše na učitelích, jak se touto problematikou budou hluboce zajímat a kolik ji věnují pozornosti. (Rašková, 2007, str. 13)

Mateřská škola

Učitelka v mateřské škole může konkrétní poznatky a zkušenosti jedince zobecňovat a vést k jejich přesnějšímu a obecnějšímu poznání skutečností, ke kultivovanému a ve společnosti vhodnějšímu a věcnějšímu projevu, v porovnání s rodinou. Mateřská škola tak může působení rodiny v sexuální výchově doplňovat,

obohacovat a dále rozvíjet. (Smolíková, a kol., str. 12-14, 25) V České republice platí Rámcový program pro předškolní vzdělávání, který stanovuje závazné cíle, nezbytné podmínky a hlavní obsah, jež je platný v jakémkoliv předškolním vzdělávacím programu.

Základní škola

Sexuální výchova na základní škole nechybí, avšak navazuje na výchovu v rodině, případně na výchovu v mateřské škole. Sexuální výchova je neoddělitelnou součástí výchovy ke zdraví a zdravému životnímu stylu. (Rašková, 2007, str. 28)

V současnosti je náplní školní sexuální výchovy předávání základních, biologicky orientovaných informací o pohlavním dospívání, početí, o zabránění těhotenství, porodu, těhotenství, mateřství, a o ochraně před sexuálně přenosnými chorobami. Témata jako onanie, první sexuální zkušenosti, otázky vztahů, hodnot, formování postojů a vytváření vlastního názoru jsou ve škole málo nebo vůbec rozebírána. Na některých školách se rodiče mohou setkat i se speciálními kroužky, programy s aktivními způsoby vedení jednotlivých hodin, s různými cvičeními, které napomáhají dětem získat potřebné informace, ale i rozvíjet své názory a postoje v této oblasti. Jen na málo školách je však sexuální výchova kvalitní a systematická, proto by se rodiče měli zajímat o obsah školní sexuální výchovy, podporovat a podněcovat školu k větší aktivitě. (Šilerová, 2003, str. 23)

Cílem je zdravý a kvalitní život v partnerství, manželství i rodičovství s důrazem na biologickou, psychickou, sociální i etickou harmonii. Obsah sexuální výchovy jsou naplňovány prostřednictvím všech vyučovacích předmětů. Principy pro výuku sexuální výchovy jsou vědeckost, koedukovanost, aktivní spolupráce s dítětem a princip spolupráce mateřské či primární školy s rodiči. Pro úspěšnou sexuální výchovu existují specifické metody, formy a prostředky, které napomáhají při realizaci této výchovy ve školních podmínkách. (Rašková, 2007, str. 28, 32)

Na základních školách se realizuje sexuální výchova prostřednictvím oblastí, které se zapracují do minimálního preventivního programu školy (ve zkratce MPP). Na prvním stupni základní školy je Člověk. Na druhém stupni to je Člověk a zdraví, kdy jsou tyto oblasti propojeny oblastmi jako člověk a společnosti, člověk a příroda, osobnostní a sociální výchova a mediální výchova. Tyto oblasti jsou propojeny

a obsaženy v jednotlivých předmětech na ZŠ.
(Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách, [online], 2010)

Sexuální výchova se objevuje v některých částech klíčových kompetencí žáka, které by měl získat na základní škole. Učivo je v RVP ZV strukturováno do jednotlivých tematických okruhů (témat, činností) a je chápáno jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů. Pro svoji informativní a formativní funkci tvoří nezbytnou součást vzdělávacího obsahu. Učivo, vymezené v RVP ZV, je doporučeno školám k distribuci a k dalšímu rozpracování do jednotlivých ročníků nebo delších časových úseků. Na úrovni ŠVP se stává učivo závazné.
(SEXUÁLNÍ VÝCHOVA – vybraná témata: příruček pro učitele, [online], 2009)

Učitel sexuální výchovy by měl mít vědomosti z oblasti biologie člověka a disciplín příbuzných, měl by mít pedagogické a psychologické vzdělání, znát metodiku sexuální výchovy a vysokou míru empatie. Také musí mít smysl pro humor a úsměv na rtech. Měl by vynikat vlastnostmi jako je sebejistota, vyrovnanost, upřímnost, důvěryhodnost a být schopný dodržovat mlčenlivost. Ještě se nesmí zapomenout na jednu schopnost a tou je přirozená autorita u žáků a jejich rodičů. (RYDLO, [online], 2004)

Třetina učitelů není schopna ji realizovat pro nevhodné osobnostní předpoklady. Mají různé zábrany, negativní životní zkušenosti, negativní vztah k sexuální výchově apod. Tyto překážky jsou v některých případech neodstranitelné. A nemohou tak učit sexuální výchovu, protože by mohli například zatajovat objektivní poznatky a přeručovat je. Učitelé mají k sexuální výchově většinou postoje pozitivní. Na rozdíl od rodičů učitelé zvládají problematiku sexuální výchovy na profesionální úrovni. (Rašková, 2007, str. 30)

Desatero Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy vydalo v roce 2010 desatero k sexuální výchově. Píší tam o tom, že se sexuální výchova bude nadále v českých školách vyučovat jako doposud, v předmětech Člověk a jeho svět, Výchova ke zdraví, Rodinná a Občanská výchova, Přírodopis či Biologie. Podle desatera je rodina prvním místem, kde se žák dozví o sexu a všemu, co k sexuální výchově patří. Učitel je ihned po rodině osobou, která má žáka poučit o vztazích a sexualitě, protože sex je důležitou součástí života každého z nás. Cílem vlády je pomáhat školám, žákům a studentům, nikoliv soukromým firmám, což je bráno jako ochrana žáků proti soukromým firmám, které se snaží získat přístup do škol. Peníze, které by tyto firmy získaly tak budou

využity jinde. Například jako platy učitelů. MŠMT je otevřené názorům na výuku sexuální výchovy. Vláda zrušila příručku Sexuální výchova – vybraná témata. Učitelé se pak sami mohou rozhodnout, zda ji použijí. Ministerstvo školství nepodléhá lobbingu. (Desatero MŠMT k sexuální výchově, [online], 2011)

3.2 Sexuální výchova mezi vrstevníky

Sexuální výchova od vrstevníků začíná již v mateřské škole. Už když děti zkoumají jednotlivé odlišnosti mezi pohlavími. Jednotlivé debaty malých dětí jsou však nespolehlivé a dítě by se jimi nemělo řídit. Ideálně by se mělo přeptat rodičů, jak to tedy funguje. Na základní škole pak děti na prvním stupni vedou mezi sebou debaty, jak co funguje a tyto informace jsou opět víceméně nespolehlivé a velmi často nepravdivé, nebo alespoň nějakým způsobem přetransformované.

Od dvanácti let dále pokračují rozhovory o sexuálních tématech. Baví se o nich spíše odděleně, tedy chlapci spolu a dívky spolu. Vzájemně si půjčují sexuologickou literaturu a společně si ji prohlížejí venku nebo ve škole. Odpovědi na otázky jednotlivců, které se týkají sexuální výchovy, od kamarádů mohou být zkreslené, nepravdivé, vulgární. (Rašková, 2007, str. 25) Rodiče, kteří nechají svým dětem jako zdroj informací pouze vrstevníky tak riskují to, že dítě bude nějakým způsobem špatně a nepravdivě informováno. Je jasné, že dítě tato témata probere raději s vrstevníky či spolužáky. Nejvhodnější je, když rodič připraví nějakou průpravu dítěte na tato témata, pak se o tom jedinec pobaví s vrstevníky, dodatečně se ještě na něco doptá rodičů. Hlavně by se rodiče měli vyvarovat tomu, aby toto byl jediný zdroj jejich informací. Dítě by mělo vědět, že se může rodičů přeptat na informace, které získal od vrstevníků.

3.3 Sexuální výchova v médiích

Již malé děti od narození ovlivňují média. Tříleté dítě dokáže vnímat to, co se kolem něj děje, což dokazuje taky fakt, že většina lidí má z věku 3-5 let první vzpomínky, na které si může, ale nemusí vzpomenout. To, že vnímá, znamená, že vnímá i například to, co se děje v televizi, i když tomu nemusí vůbec rozumět. Nehledě na

to, dnes se již v předškolním věku projevují případy dětí, které nějakým způsobem zneužívají či nabádají ostatní děti, třeba i po sexuální stránce. Příčiny tohoto jednání jsou ukryty v tom, že to musely někde vidět. Pokud to však nebylo u nich doma, u rodičů, dá se předpokládat, že to viděly v televizi, na internetu nebo někde jinde. Toto jsou důkazy toho, že média ovlivňují už i děti v předškolním věku.

Masmédia vybízejí k sexu, ale zároveň mohou také vysílat dětem matoucí signály o sexuálním chování. (Orvin, a kol., 2001, str. 119-123) Plakáty, reklamy, knihy a hlavně časopisy jsou plné sexuální tematiky. Poskytují dítěti obrazové i textové informace a motivy k napodobování hrdinů, což už by měli zarazit rodiče, vychovatelé, učitelé a další příslušníci, kteří se podílejí na výchově. (Rašková, 2007, str. 17-20) Mnoho dospívajících ovlivňuje řada časopisů, které řeší sexuální problémy a zkušenosti čtenářů a čtenářek. Na základě tohoto mají snahu vyrovnat se s vrstevníky. Tady však hrozí nebezpečí s tím, že některá děvčata začínají pohlavně žít před patnáctým rokem. (Šilerová, 2003, str. 54-55) Chlapci si v období dospívání prohlížejí různé erotické časopisy. Je to projev přirozené zvědavosti a snahy nebýt před ostatními vrstevníky pozadu. Dítěti nutné vysvětlit smysl těchto časopisů. (Rašková, 2007, str. 17-20)

Mladí dostávají rozporné informace o tom, zda mají či nemají „mít sex“ zejména ze zdrojů jako jsou média, především z časopisů, od kamarádů a spolužáků. Hrozí u nich nebezpečí předčasné sexuality adolescentů, kdy tato aktivita přináší mnohá rizika, z nichž některá nejsou zcela zjevná adolescentům, ale někdy ani rodičům. (Orvin, a kol., 2001, str. 119 – 123, 126)

4 ROLE SEXUÁLNÍ VÝCHOVY V RÁMCÍ PREVENCE NÁSILÍ NA DĚTECH

Výzkum o pedofilech zjistil, že je přitahují děti, průměrně ve věku 4,8 – 12,2 let. (REISSMANNOVÁ, [online], 2012) Je tedy důležité upozornit dítě na možnost nebezpečného chování některých lidí vůči němu již v předškolním věku. (Rašková, 2007, str. 21) Podle Trojana (1999, str. 143) sexuální výchova musí začínat u tříletých, protože určité informace pro tříleté jsou nezbytné jako účinná zbraň, jak chránit děti před sexuální agresí. Prevence je tedy včasné poučení, odpovídající věku i chápání dítěte a organizace ochrany dětí před možným zneužitím, jako jsou linky důvěry. Důvod, proč by rodiče měli s dětmi mluvit o sexu je, že tu hrozí riziko sexuálního zneužití. Je to nejkrytější a nejhorší zločin proti dětem. Odhaduje se, že 10% všech obětí jsou mladší šesti let. (Trojan, O., 1999, str. 19) Preventivně je dětem nutno říci, že jejich pohlavní orgány jsou místem, na které nesmí nikdo jiný šahat, s výjimkou lékařů a rodičů při hygieně. Nestačí jim to říct jednou, ale spíše opakovat, aby si to zapamatovaly. (Šilerová, 2003, str. 12) Oběti v dospělosti pak trpí sexuálními poruchami, depresemi a jinými problémy v partnerském, či manželském životě. (Šilerová, 2003, str. 7) Ke zneužívání dochází ve všech vrstvách, ve všech zaměstnáních, náboženských skupinách, ať už to je farář, soudce, nezaměstnaný, bezmocný či dělník. (Sielert, 1994, str. 236-237)

Rada Evropy vypracovala v roce 2012 soubor materiálů pro rodiče, aby děti seznámili s tím, kdo se jich dotýkat může a kdo nesmí. Nazývají to pravidlo „tady se nedotýkej“ a soubor obsahuje krátký animovaný film, knížku, kterou mohou společně s dětmi číst, plakáty, pohledy a metodiku, jak dětem vysvětlovat tuto problematiku. Vše je zpracováno tak, aby to šlo použít i pro děti předškolního věku. Vše je možné stáhnout na webových stránkách www.tadysenedotykej.org. Tyto materiály jsou součástí kampaně proti sexuálnímu násilí na dětech „Jedno z pěti“. (Pravidlo „tady se nedotýkej“, [online], 2012) Tato kampaň chce vybavit rodiny nástrojem prevence. Bojuje tak proti sexuálnímu násilí na dětech a splňují tak jeden z cílů programu „Budujeme Evropu pro děti a s dětmi“. (One in Five, [online], 2010)

Hlavními tématy by podle webové stránky www.sancedetem.cz měly být „*Moje tělo patří mně!*“, „*Měřítkem jsou vlastní pocity, intuice*“, „*Ne všechny dotyky jsou dobré či vhodné!*“, „*Existují dobrá a špatná tajemství*“, „*V určitých situacích říci NE i dospělému, umět někdy i*

neposlechnout dospělé!“ a „umět hledat pomoc. Naučit dítě, na koho se může v případě nouze obrátit“. (Jonášová, [online], 2012)

Prioritami národní strategie prevence násilí na dětech je změna postojů společnosti s cílem nulové tolerance násilí vůči dětem, podpora primární prevence, profesionalita odborníků a dostupnost těchto služeb ohroženým dětem, sběr dat pro vybudování národního monitorovacího střediska, participace dětí zaměřená hlavně na vytváření prostředí, v kterém děti žijí a hlavně se stát zaměří na kampaň „*STOP násilí na dětech*“

(Národní strategie prevence násilí na dětech v České republice na období 2008-2018, [online], 2008)

Za hlavní cíle označuje vláda podporu rozvoje rodičovských kompetencí, vytváření rovnocenného partnerství a respektující sociální komunikaci ve školách a na pracovištích, zajištění dostupné nabídky volnočasových, zájmových a sportovních aktivit, naplnit speciální práva dětí umístěných do zařízení ústavní výchovy, usilování o vytváření bezpečných komunit, zprostředkování porozumění práva dětí na ochranu před násilím v celé společnosti s cílem změny jejich postojů a také koordinace, která zajišťuje hlavní princip multioborového přístupu. (Národní akční plán realizace Národní strategie násilí na dětech v ČR na období 2009-2010, [online], 2008)

II PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Sběr dat trval od 7. 3. do 2. 4. 2014. Bylo zvoleno retrospektivní výzkumné šetření, které se zařazuje mezi kvantitativní typ zkoumání. Jako metodu pro šetření byl zvolen dotazník. Což je ekonomická metoda, která šetří čas, respondenti odpovídají anonymně, Lehce se vyhodnocuje, zejména pak u uzavřených položek. Jeho nevýhodou je nižší návratnost, chybí kontrola odpovědí respondenta, pokud například nerozumí otázce, nemá se koho optat. Dalšími nevýhodami je nulová přizpůsobivost a omezená možnost odpovědi u uzavřených otázek. Může mít zavřené, otevřené i polootevřené otázky. Na validitu dotazníku působí různé faktory. Nejenže ji ovlivňuje znění otázky, ale i samotní respondenti, kteří neodpovídají úplně přesně a pravdivě. (Gavora, Elektronická učebnice pedagogického výskumu [online], 2010)

V dotazníku byla kombinace uzavřených a otevřených odpovědí. Obsahoval 14 otázek, které nyní uvedu: Jaký byl Váš prvotní zdroj informací sexuální výchovy? Probírali jste témata sexuální výchovy doma s rodiči? O jakých tématech s Vámi rodiče mluvili? Plánujete svým dětem předávat informace stejným způsobem jako Vaši rodiče Vám? Měli jste na základní škole sexuální výchovu? Myslíte, že Vás sexuální výchova v rodině nějak ovlivnila ve vývoji nebo v pozdějším sexuálním a partnerském životě? Pokud ano, tak v čem a co bylo podle Vás důvodem? Chcete se svými dětmi mluvit o tématech sexuální výchovy? Byli byste ochotni se k tomuto tématu dále vzdělávat, čímž byste dětem zajistili co nejčerstvější informace? Zakřížkujte, prosím, jak jsou pro Vás důležitá níže vypsána témata při rozhovoru s dětmi. V kolika letech myslíte, že je vhodné navázat rozhovor s dětmi na uvedená témata níže? Máte sourozence? Jaké je nejvyšší vzdělání vašich rodičů? Jaké je Vaše pohlaví? Zastáváte nějakou víru? Lze tedy shrnout, že tyto otázky byly výchozí pro určení souvislostí souvislosti mezi tématy. Výsledné souvislosti jsou v jednotlivých podkapitolách. Jsou jimi:

- Poučení respondentů v dětství,
- sexuální výchova budoucích dětí respondentů,
- Vliv sexuální výchovy od rodičů na vlastní vývoj respondentů, způsob jednání v jejich sexuálním, partnerském nebo manželském životě
- Měření závislostí jednotlivých témat – závislost důležitosti vybraných témat s předpokládaným věkem, ve kterém by se člověk měl dozvědět o tématu

- Vliv víry na poučení dětí respondentů v budoucnosti
- Vliv vzdělání rodičů na způsob jejich komunikace s respondenty v rámci sexuální výchovy v jejich dětství
- Vliv věku, ve kterém respondenti s rodiči mluvili o tématech sexuální výchovy, na jejich plán mluvit o jednotlivých tématech s jejich dětmi.

5.1 Charakteristika respondentů

Celkově odpovídalo 97 respondentů, z toho 70 žen a 27 mužů. Jejich věkové rozmezí bylo od 18 do 25 let. Byli vybráni zejména studenti vysokých škol, ale i žáci středních škol.

Byl použit kvótní výběr vzorku, který je charakteristický tím, že se snaží naplnit předem dané kvóty nenáhodně. Předpokladem tohoto výběru je znalost populace. V tomto případě byl naším určujícím ohraničením dospělí lidé od 18 do 25 let, kteří již mají sexuální výchovu v rodině za sebou. Vzorek respondentů není příliš početný, ale dají se z toho celkem dostatečně vyvodit souvislosti. (Vyzkumy.knihovna.cz, [online], 2012)

5.2 Cíl výzkumného šetření

Cílem bylo zjistit, jak respondenti byli poučováni v minulosti o tématech sexuální výchovy a jak by probíhala tato výchova u jejich budoucích dětí. Dalším cílem bylo zase vliv sexuální výchovy od rodičů na vlastní vývoj respondentů a jejich jednání v sexuálním, partnerském či manželském životě. Další cíl bylo zjistit závislost důležitosti vybraných témat s předpokládaným věkem, ve kterém by se člověk měl dozvědět o daném tématu. S těmito cíli souvisí také vliv víry na poučení dětí respondentů, vliv vzdělání rodičů na způsob jejich komunikace s respondenty v rámci sexuální výchovy v jejich dětství, vliv věku, ve kterém respondenti mluvili o tématech sexuální výchovy, na jejich plán mluvit o nich s jejich dětmi, vliv sourozenců jako zdroje informací o těchto tématech.

6 POUČENÍ RESPONDENTŮ V DĚTSTVÍ

Z odpovědí respondentů jde zjistit, jak byli poučováni v dětství o tématech sexuální výchovy, zda získali informace ze seriózních zdrojů a jaké zdroje jsou u nich nejčastější. Například pokud někdo odpověděl, že prvním zdrojem o tématech sexuální výchovy byly knihy, tak mě zajímal konkrétní název knihy. Pokud respondenti probírali v rodině témata sexuální výchovy, ptala jsem se, v kolika letech, zda při tom rodiče byli zcela otevření, jestli podávali pravdivé informace a jak se při tom respondenti cítili. Pokud respondent s rodiči o tématech sexuální výchovy vůbec nemluvil, snažila jsem se zjistit jiný zdroj informací, co bylo důvodem a zda byl náhradní zdroj seriózní, či nikoli. Také mě zajímalo, jestli měli respondenti sexuální výchovu ve škole, ve kterém ročníku se uskutečnila, jakou formou, kdo ji vedl a jestli je to bavilo.

6.1 Prvotní zdroj informací respondentů o sexualitě

Prvotní zdroj informací o tématech sexuální výchovy byl zjištěn u respondentů v první otázce, kde mohli označit více odpovědí, zejména pokud u nich nebyl prvotním zdrojem zdroj jediný. Na tabulce č. 1 je možné vidět, kolik procent

respondentů označilo jednotlivé zdroje za prvotní. Nejčastějším zdrojem jsou časopisy, poté učitelé na ZŠ a knihy. Nejméně častými zdroji bývají učitelé v mateřských a na středních školách.

Prvotní zdroj respondentů	Počet respondentů	odpovědi - v procentech
časopisy	41	42%
učitel ZŠ	37	38%
Knihy	30	31%
spolužáci, vrstevníci, kamarádi	28	29%
Rodič	20	21%
nepamatuji si už	19	20%
televize	17	18%
učitel SŠ	4	4%
učitel MŠ	1	1%

Tabulka č. 1 – prvotní zdroj respondentů (vlastní zdroj)

Respondenti nejčastěji odpovídali, že jejich prvotním zdrojem informací byly **časopisy**. Uvedlo tak 41 respondentů z 97 (42 % všech respondentů), kteří nejčastěji četli tituly časopisů BRAVO, dále pak BRAVO GIRL, TOP DÍVKA, DÍVKA. Podle nich jsou v nich nejčastějším tématem příběhy o prvním pohlavním styku čtenářů, které jsou v rubrice pod názvem „MOJE POPRVÉ“. Dalšími častými tématy je pohlavní styk, antikoncepce, masturbace, vztahy a láska, menstruace, vztahy a lásky, líbání, intimní hygiena, dospívání i těhotenství. V těchto časopisech se také objevují poučné články, které vysvětlují nějaké odborné názvy jako je petting a jiné výrazy. Málo se zde však řešily polohy při pohlavním styku, pohlavní nemoci a sexuální orientace. Nejzajímavější rubrikou pro respondenty v časopisech byla poradna, kde se čtenáři časopisů mohli ptát na otázky, které je zajímaly. Ptali se na otázky, jako jsou například: „Jsem lesba...“ nebo „Mám se s ním vyspat?“. Tyto otázky mohly pak navádět náctileté k tomu, aby se zabývali například tím, jestli mohou mít sex již ve čtrnácti letech, kdy je to podle právních předpisů České Republiky nezákonné a pro tyto jedince nevhodné. Ať už se jedná o méně či více vyzrálého a zkušeného dospívajícího. Ze zjištěných údajů, že většina dotázaných (63 %) hodnotí zpětně tyto zdroje jako částečně pravdivé, čtvrtina zas jako nepravdivé, lze vyvodit, že tyto zdroje nejsou příliš pravdivé, jak by asi měly být, i když z nich čerpala téměř polovina všech respondentů. Avšak v době, kdy

je četli, jim tyto nepravdivosti přišly pravdivé. To, že v nich byly pravdivé informace, si myslí retrospektivně pouze desetina dotázaných (13). Z těchto údajů lze tvrdit, že časopisy nejsou tolik pravdivé, tudíž ani seriózní, i když v dětství je považovali za pravdivé zdroje. To, že hodně lidí čerpalo z tohoto zdroje, znamená, že se nemůžeme divit velké neinformovanosti respondentů v některých otázkách sexuální výchovy. Těmi otázkami máme na mysli například pohlavní styk z lásky, až když je člověk připraven. Tyto zdroje mohou člověka podporovat v tom, aby začal svůj sexuální život dříve, bez ohledu na jejich vyzrálost. Získávají hodnocení jako neseriózní. Respondenti si tak často neuvědomují jejich rizikovost. Často v nich bývají některé informace zkreslené, nebo nepravdivé.

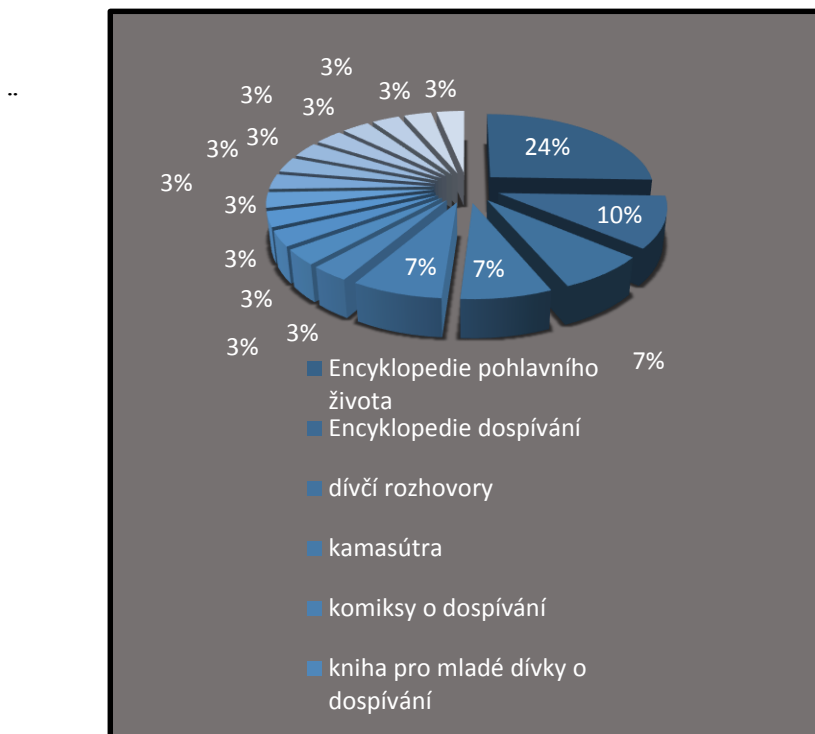
Druhým nejčastějším prvotním zdrojem sexuální výchovy byl **učitel na základní škole**. Tuto možnost uvedlo celých 37 z 97 respondentů (38 %). Podle tabulky č. 2 respondenti uvádějí, že nejčastějším učitelem, který je seznámil s informacemi, byl učitel rodinné výchovy, potom také učitel přírodopisu, biologie, třídní učitel a učitelé jiných předmětů. Odpovídající uvedli, že učitelé na základní škole byli otevření, nebo alespoň částečně. Nejčastějšími tématy byla zkušenost se sexem, pohlavní odlišnosti, těhotenství, porod, antikoncepce, pohlavní nemoci a dospívání.

	procenta
u. rodinné výchovy	36%
biolog, u. přírodopisu	14%
jiný učitel	14%
třídní učitel	14%
u. občanské výchovy	11%
učitel sexuální výchovy	6%
učitel ZSV	6%

Tabulka č. 2 – druh učitele na ZŠ jako zdroj sexuální výchovy (vlastní zdroj)

Třetím nejvýznamnějším zdrojem byly **knihy**. Tuto možnost označilo pouze 30 z 97 respondentů (31 %). Na grafu č. 1 je možné vidět zastoupení jednotlivých titulů knih, které respondenti uváděli v dotazníku. Nejčtenějším titulem je Encyklopedie dospívání. Knihy lze považovat za seriózní zdroj, který je zakládán na pravdivých ověřených informacích.

Hodnotím je kladně, protože je pro respondenty otevřený a dostupný třeba v knihovnách.

Graf č. 1 – názvy knih (vlastní zdroj)

Čtvrtým nejčastějším zdrojem jsou **spolužáci, vrstevníci, kamarádi**. Tuto možnost označilo 28 z 97 všech respondentů (29 %). Při vyhodnocování se zjistilo, že tyto zdroje nejsou podle respondentů příliš pravdivé, protože pouze 36 % odpovídajících na tuto otázku označovalo informace jako pravdivé. Zbytek odpovědí označovaly informace od kamarádů za částečně pravdivé nebo vůbec. Právě proto lze s určitostí říci, že kamarádi, vrstevníci a spolužáci nejsou důvěryhodným zdrojem sexuální výchovy. Informace mohou být zkreslené, přehnané nebo nepravdivé a jedinec tak může mít nereálný obraz o tom, co a jak probíhá. Musí se však vzít v úvahu fakt, že tyto zdroje respondenti hodnotí s odstupem času jako nepravdivé, avšak v té době, kdy sbírali informace o sexuálních tématech, jim jistě přišly zajímavé a jako pravda. Uvádím zde pár nepravdivých názorů o tématech sexuální výchovy, které respondentům řekli jejich kamarádi v období dětství nebo dospívání:

„Před samotným sexem musí být orální sex“

„Když se do mě kluk vymočí, budu těhotná“

„když porodím, budu čůrat nakřivo“

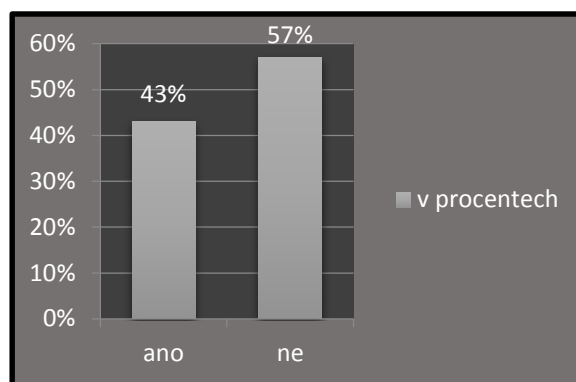
Kamarádi a spolužáci jsou pro děti také zdrojem informací o sexualitě. Jejich vzájemná výměna začíná dětskými hrami na doktora v předškolním věku, pokračuje zasvěcenými diskusemi o tom, co kdo viděl v různých filmech, slyšel a podobně. Dospívající si často vymýšlejí, aby dali ostatním najevo, že již mají řadu sexuálních zkušeností, aniž by to byla pravda. Chtějí tak zvýšit svojí „cenu“ a sebevědomí. Tímto podporují ostatní v okolí, aby také zahájili sexuální život, aby se jim vyrovnali a nepřipadali si méněcenní. Rodiče a škola by měli být těmi, kdo budou přinášet dětem informace a to jen ty správné přiměřené a pokud možno dříve než jejich spolužáci, kde by mohlo dojít ke zkreslení, či nepravdivosti. Rodiče tak pomohou dětem korigovat nesprávné nebo i škodlivé představy o sexualitě. (Šilerová, 2003, str. 15-16)

Jedním z častých zdrojů prvotních informací jsou také rodiče, což uvedlo 20 z 97 respondentů (21 %). Tento zdroj bývá považován za důvěryhodný, ale někdy může být zkreslený, protože se rodiče mohou stydět, zatajit nějaké fakta nebo prostě o něčem raději nemluvit.

Celých 17 z 97 respondentů (18 %) uvedlo mezi prvními zdroji televizi, jako příklad uvedli známý pořad „peříčko“. Čtyři respondenti uvedli jako prvotní zdroj učitele na střední škole, což je podle mého názoru už pozdě pro dnešní mládež. Pouze 1 člověk uvedl za prvotní zdroj informací učitele v mateřské škole. Za ztrátové odpovědi považuju 20 % respondentů, kteří uvedli, že si již nepamatují, jaký byl jejich prvotní zdroj informací a také odpověď jednoho respondenta, který uvedl, že nedokáže odhadnout, co pro něj bylo prvotním zdrojem.

6.2 Rozhovory respondentů s rodiči o tématech sexuální výchovy

Ptala jsem se, zda s rodiči probírali témata sexuální výchovy. Jak je možné vidět na grafu č. 2, tak menšina respondentů (43 % všech respondentů) uvedla, že doma o těchto tématech hovořili. Většina (57 % všech respondentů) o tom s rodiči nemluvili.

Graf č. 2 – zrealizovaná sexuální výchova v rodině respondentů (vlastní zdroj)

U dotázaných, kteří s rodiči nemluvili o těchto tématech, jsem se ptala na důvod jejich neproběhnuté komunikace s rodiči o této problematice. A také mě zajímal zdroj nahrazení sexuální výchovy v rodině. Uvádím zde příklad odpovědí, které respondenti uvedli jako důvod neproběhnuté sexuální výchovy u nich v rodině - „Nebylo to nutné“, „Rodiče o tom nechtěli mluvit“, „Sami se styděli, mysleli, že jsem malá holka“, „Rodiče nevěděli jak na to“.

Důvody, proč rodiče nehovoří s dětmi o tématech sexuální výchovy, je podle respondentů stydlivost, nepříjemnost situace, nevědí jak na to. Také si rodiče asi myslí, že se o tom děti dozví ve škole, nebo vlastním samostudiem, z knih, od kamarádů apod. Častým důvodem také bývá neotevřený vztah mezi rodiči a dětmi. Je tu také možnost, že rodiče respondentů sexuální výchově v rodině nepřikládají příliš velkou váhu a často to nechávají na někom jiném. Respondenti se tudíž dozvídali informace od zdrojů, jako jsou starší kamarádi nebo okolí, s tím souhlasila i třetina odpovědí na to, kde si nahradili chybějící informace o tématech sexuální výchovy. Dalšími zdroji pro ně byla škola (23 %), časopisy (15 %), média (13 %), samostudium (9 %), příbuzní (6 %), knihy (2 %) a další zdroje. Tedy ne moc spolehlivé zdroje sexuální výchovy.

Na tabulce č. 3 je možné vidět procentuální vyjádření věku respondentů, ve kterém mluvili s rodiči, z čehož lze odvodit průměrný věk respondentů těchto rozhovorů, který je 10,4 let. Lze i vypočítat to, že nejčastěji s nimi rodiče mluvili v jedenácti letech. Nejčastější pocity při těchto rozhovorech byl stud, nepříjemnost rozhovoru a zejména převládal pocit trapnosti. Jen málo respondentů (5 %) odpovědělo, že se při rozhovoru cítili úplně normálně. Všichni uvedli, že informace od rodičů byly pravdivé, nebo alespoň částečně pravdivé. Většině respondentů rodiče podali informace otevřeně, jen 13 % respondentů

uvedlo, že otevření nebyli. Celých 62 % respondentů rozhovor s rodiči zaujal, zbytek nezaujal, nebo již neví.

Věk respondentů	počet	v procentech	součin
6	3	12%	18
7	2	8%	14
8	2	8%	16
9	3	12%	27
10	5	19%	50
11	1	4%	11
12	4	15%	48
13	1	4%	13
14	3	12%	42
15	1	4%	15
16	1	4%	16
	26	102%	270
Průměr	10,4		

Tabulka č. 3 – věk respondentů, ve kterém hovořili o tématech sexuální výchovy (vlastní zdroj)

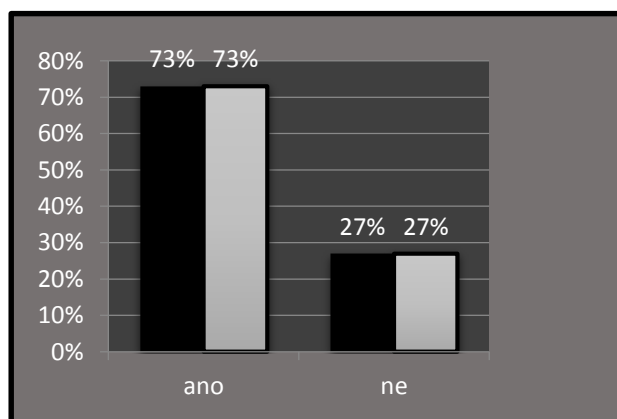
Tabulka č. 4 ukazuje, jaká témata respondenti probírali s rodiči. Témata jsou seřazená od nejčastějšího po nejméně časté téma. Nejčastěji na téma anatomie nebo dospívání, což uvedlo 13% respondentů. Dalším častým tématem je antikoncepce (12 %), hygienické návyky (12 %), anatomie člověka (8 %), početí dítěte (8 %), těhotenství a porod (8 %) a zodpovědné chování při sexu (8 %). Méně často už mluvili na téma, jako jsou nemoci přenosné pohlavním stykem, prevence sexuálního zneužití, sexuální úchytky a deviace, sexualita v médiích, sexuální orientace, počátky intimity a masturbace.

Téma	Počet	Vyjádření v procentech
anatomie člověka	20	8%
dospívání	33	13%
hygienické návyky	29	12%
sexuální úchytky a deviace	8	3%
sexualita v médiích (TV, noviny, časopisy)	5	2%
prevence sexuálního zneužití	13	5%
počátky intimity	3	1%
masturbace	3	1%
pohlavní styk	25	10%
zodpovědné chování při sexu	21	8%
antikoncepce	31	12%
sexuální orientace	7	3%
početí dítěte	20	8%
těhotenství a porod	19	8%
nemoci přenosné pohlavním stykem	15	6%
jiné	0	0%

Tabulka č. 4 – četnost témat v rozhovorech v rodině u respondentů (vlastní zdroj)

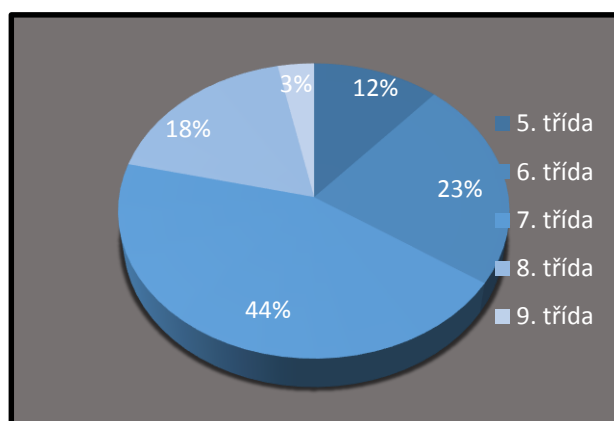
6.3 Sexuální výchova respondentů na základní škole

Dle grafu č. 3 je možné zjistit, že 73 % respondentů mělo na základní škole sexuální výchovu.

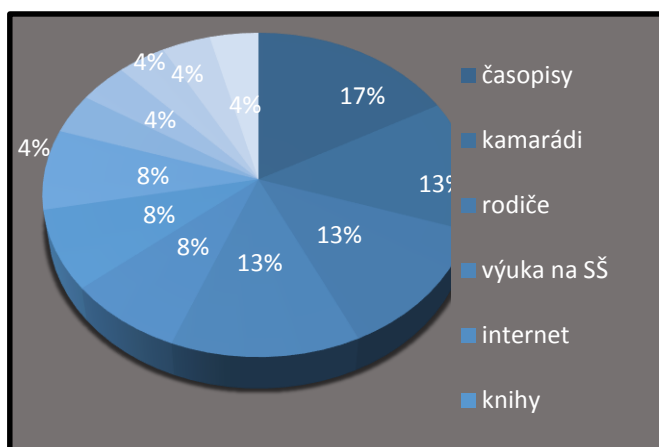
Graf č. 3 – sexuální výchova respondentů na ZŠ (vlastní zdroj)

Podle grafu č. 4 se výuka sexuální výchovy na základní škole uskutečňovala hlavně v 7. třídě, nejčastěji formou přednášky (49 %), výkladu, v menším počtu formou rozhovoru, dialogu a diskuze (14%). Nejčastěji vedli sexuální výchovu ostatní učitelé (31 %), třídní učitel (15 %) nebo učitel rodinné výchovy (13 %). Celkem 26 % respondentů uvedlo, že je výuka sexuální výchovy nebavila, zbytek respondentů uvedlo, že je to bavilo, nebo vyjádřením „šlo to“ (1 respondent). Většině respondentů to přišlo zajímavé, ale trapné.

Graf č. 4 – ročník ZŠ, ve kterém proběhla sexuální výchova (vlastní zdroj)

Celkem 27 % respondentů odpovědělo, že na základní škole nemělo sexuální výchovu. Jak je možné vidět na grafu č. 5, účastníkům byla nahrazena sexuální poučení na základní škole nejvíce ze zdrojů, jako jsou časopisy (17 %), rodiče (13 %), kamarádi (13 %), nebo výuka na střední škole (13 %), dále pak zdroje jako je internet (8 %), příbuzní (8 %), knihy (8 %) a v menším procentuálním zastoupení také televize, média, tábory a besedy ve škole. Tady se opět dostáváme k tomu, že respondenti sáhli po zdrojích, nespolehlivých pro sexuální výchovu.

Graf č. 5 – náhrada sexuální výchovy ze základní školy jinými zdroji (vlastní zdroj)

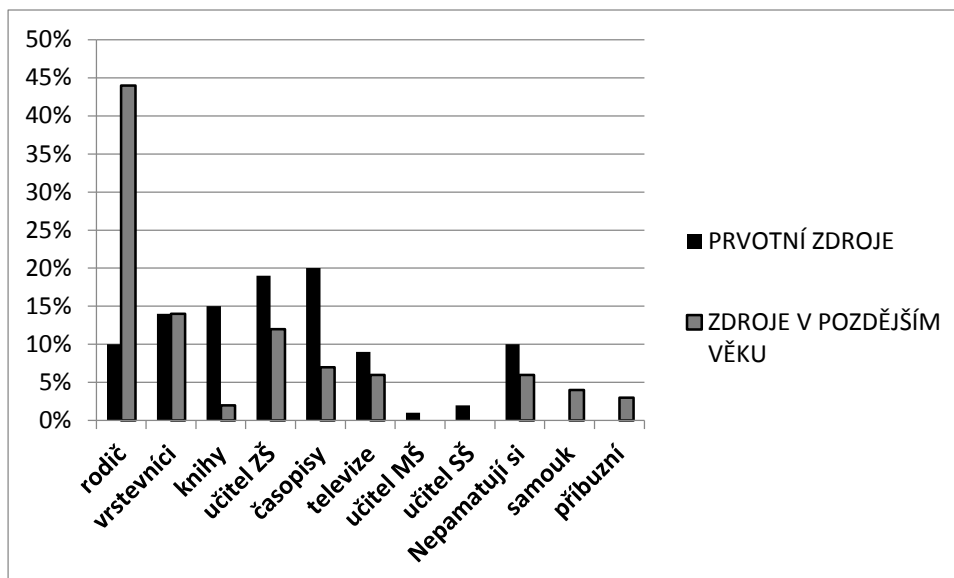
6. 4 Sourozenci jako zdroj informací o tématech sexuální výchovy

V otázce č. 11 jsem se respondentů ptala, zda mají nějaké sourozence a pokud ano, tak jsem se ptala, kolik sourozenců mají a jestli je nějak poučovali o tématech sexuální výchovy. Celkem 90% respondentů uvedlo, že mají sourozence. Velká část 60% má jednoho sourozence, 22% respondentů má 2 sourozence, 14% respondentů má 3 sourozence, 3% má 4 sourozence a 1% procento má 5 sourozenců. Z respondentů, kteří uvedli, že mají sourozence, 92% od nich nebylo poučováno. 8% těchto respondentů uvedlo, že byli poučováni o tématech, jako jsou gayové nebo spolu hledali společně informace o polohách a sexu.

Celkově lze tedy říci, že pouze 7% všech dotázaných respondentů bylo poučováno o tématech sexuální výchovy, zbytek respondentů čerpalo z jiných zdrojů, zejména zdroje jako jsou rodina, základní škola, časopisy a knihy. Sourozenecký vztah v sexuální výchově v rodině nelze brát jako určitý zdroj informací.

6. 5 Shrnutí oblasti poučení respondentů o sexualitě v dětství

Z výsledků vyhodnocení dotazníků jsem zjistila, že respondenti prvotní informace o tématech sexuální výchovy zjišťovali spíše z jiných zdrojů, než jsou rodiče. Přednějším zdrojem pro ně byl časopis, učitel na základní škole, knihy, kamarádi, vrstevníci a spolužáci. Když jsem se ptala na to, kde získávali prvotní informace, tak pouze 21 % respondentů odpověděla, že od rodičů. Když jsem se pak ptala na to, jestli se bavili s rodiči o tématech sexuální výchovy, tak mi už 43% respondentů odpovědělo, že ano. To tedy znamená, že respondenti se s přibývajícím věkem začali více bavit s rodiči o tématech sexuální výchovy. Ti co se s rodiči příliš nebavili, uvedli jiné zdroje, jako jsou kamarádi (14 %), škola (12 %), časopisy (7 %), média (6 %), samostudiem (4 %), s příbuznými (3 %), knihy (2 %) a 8 % respondentů mi jiný zdroj než rodiče již neuvedli. Přesun od nespolehlivých zdrojů k těm spolehlivějším, jako například rodiče je možné vypořadovat na grafu č. 6.

Graf č. 6 – srovnán prvotní zdrojů sexuální výchovy se zdroji v pozdějším věku (zdroj vlastní)

Více respondentů zvolilo za pozdější zdroj rodiče (o 22 %), samostudium (o 4 %) a vliv příbuzných (o 3 %). Ostatní zdroje své zastoupení snížili postupem času. Razantní procentuální úbytek zaznamenaly zdroje, jako jsou časopisy (z 43 % na 7 %) či knihy (z 15 % na 2 %). Mírnější opouštění některých zdrojů se týkalo základní školy (o 8 %) médií (o 3 %), kamarádů, vrstevníků a spolužáků (o necelé 1 %).

Respondentům, kteří nebyli v rodině poučováni o tématech sexuální výchovy, bych doporučila především **seriózní zdroje – knihy, odbornou literaturu, učitele na základní škole a rodiče** (v případě, že mají rodiče s dětmi otevřený vztah). **Učitel** na základní škole též není zdrojem úplně ideálním. Může s jedinci jednat otevřeně, probírat s nimi objektivně fakta, ale nemá individuální a přizpůsobivý přístup, jak to může být v rodině. Často se stydí bavit s žáky o tématech jako je pohlavní styk, masturbace nebo líbání. Nejčastější téma sexuální výchovy na základních školách tak jsou pohlavní odlišnosti, dospívání, těhotenství, porod, antikoncepce, pohlavní nemoci a dospívání. **Knihy** jsou zakládány na pravdivých a ověřených informacích. Hodnotím je kladně, protože jsou pro respondenty otevřeným a dostupným zdrojem třeba v knihovnách. Informace od **rodičů** můžou být někdy zkreslené, protože se mohou stydět, zatajit nějaké fakta nebo prostě o něčem raději nemluvit. Celkem 97 % respondentů vůbec nemluvalo s rodiči o tématu masturbace a počátky intimity, 95 % respondentů s rodiči nemluvalo o sexualitě v médiích, 93 % dotázaných s rodiči

na téma sexuální orientace, 92 % respondentů doma nemluvili o sexuálních úchylnkách a deviacích. Alarmujících je 87 % respondentů, kteří s rodiči nemluvili o tématu celkem důležitým a to je prevence sexuálního zneužívání a znásilnění. Z tohoto posledního údaje vyplývá, že dnešní mladí lidé o tom mají malé množství informací. Jen velmi málo procent respondentů se cítilo při rozhovoru normálně až přirozeně, z toho vyplývá, že dnešní generace mladých dospělých nemělo v dětství plně otevřený vztah, jak se v dnešní době předpokládá, že je ve většině rodin.

Za neseriózní zdroje považují časopisy, kamarády, vrstevníky, spolužáky. V časopisech, zejména těch pro mladou generaci, se objevují zkreslené až nepravdivé informace. Nejdříve z nich čerpala téměř polovina respondentů, naštěstí se však počet respondentů, čerpajících informace z časopisů snížilo. Nezabývají se příliš tématy jako je například sex z lásky nebo připravenost mladého člověka na milování, což může podporovat dospívající k předčasnému sexuálnímu životu, bez ohledu na jejich vyzrálost. Takto ohroženo je 7% respondentů, kteří sexuální výchovu v rodině nahradili časopisy. Informace od kamarádů, vrstevníků či spolužáků mohou být zkreslené, přehnané nebo nepravdivé a jedinec tak může mít nereálný obraz o tom, co jak probíhá. Média mohou být seriózními i neseriózními zdroji. Pokud třeba v televizi vysílají nějaký zajímavý dokument na téma sexuální výchovy, tak se stává zdrojem seriózním. Ale pokud tam vysílají například nějakou reklamu, která může jedince negativně ovlivnit, tak tento zdroj nepovažují za seriózní.

Pro větší přehlednost jsem vytvořila tabulku (tabulka č. 5), která znázorňuje vlastnosti jednotlivých vybraných zdrojů.

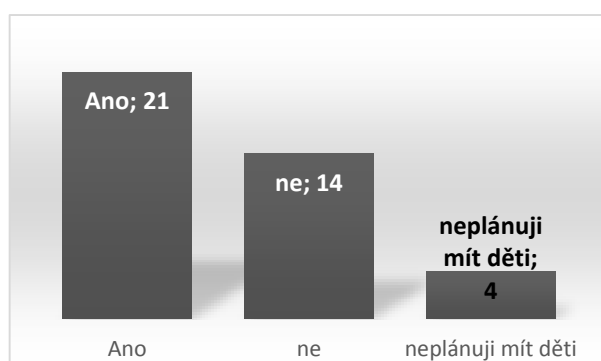
zdroj	serióznost	pravdivost	otevřenost	individuální jednání
kniha	ano	ano	ano	ne
rodič	ano	ano i ne	ano i ne	ano
učitel na základní škole	ano	ano	ano i ne	ne
kamarád, vrstevník, spolužák	ne	ano i ne	ano	ano
časopis	ne	ano i ne	ano	ne
média	částečně ano	ano	ano i ne	ne

Tabulka č. 5 – vlastnosti jednotlivých zdrojů sexuální výchovy (zdroj vlastní)

„Chybějící nebo nesprávné informace o pohlavních orgánech, o jejich funkci, o těhotenství i o ochranných prostředcích a metodách způsobují, že se mládež domnívá, že se nic při pohlavním styku nestane nebo si umí dát pozor.“ (Sielert, 1994, str. 77) Pokud tedy chybí tyto informace nebo jsou ze špatného nepravdivého zdroje, pak se ve společnosti udržují mýty jako například, *„že se nic nemůže stát při mazlení“*. Věta typu *„já si dám pozor“* připravila už hodně chlapcům i dívkám ošklivé překvapení v podobě těhotenství. Proto je důležité, aby lidé měli informace z pravdivých, otevřených, seriózních zdrojů, které k nim budou přistupovat individuálně, podle věku, zkušeností a znalostí. Ideálním typem tohoto zdroje je rodina, kde jsou normální otevřené vztahy a o tématech sexuální výchovy se nebojí mluvit.

7 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA BUDOUCÍCH DĚTÍ RESPONDENTŮ

Ptala jsem se respondentů, zda by chtěli vlastním dětem předávat informace o tématech sexuální výchovy stejným způsobem jako jejich rodiče. Na tuto otázku odpovídala pouze část respondentů (41 lidí), kterým byla zprostředkována sexuální výchova v rodině rodičů. 54% těchto respondentů, chtějí se svými dětmi probírat jednotlivá témata stejně jako jejich rodiče, zbytek respondentů s nimi o tom mluvit nechťejí, anebo neplánují mít děti, jak je vidět na grafu č. 7.

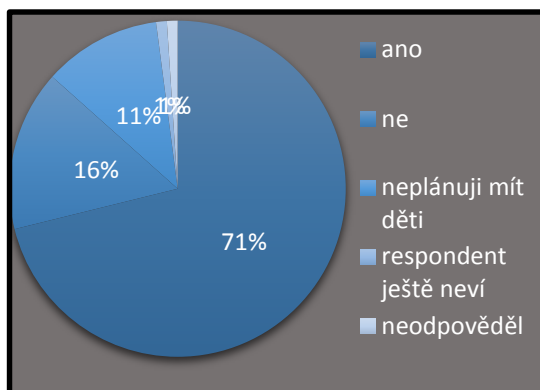
Graf č. 7 – vzor rodičů při sexuální výchově vlastní dětí respondentů (vlastní zdroj)

Jako důvody, proč by chtěli předávat informace stejným způsobem jako jejich rodiče, respondenti uváděli například to, že to pro ně bylo přínosné srozumitelné a komplexní. Respondenti, kteří uváděli, že by podle jejich vzoru nešli, odůvodňovali svůj názor tím, že sexuální výchova v jejich rodině proběhla příliš pozdě, byla až moc otevřená, nechťejí se pouze zmiňovat nebo chtějí říci více informací, než jim bylo řečeno.

7.1 Způsob předávání informací dětem

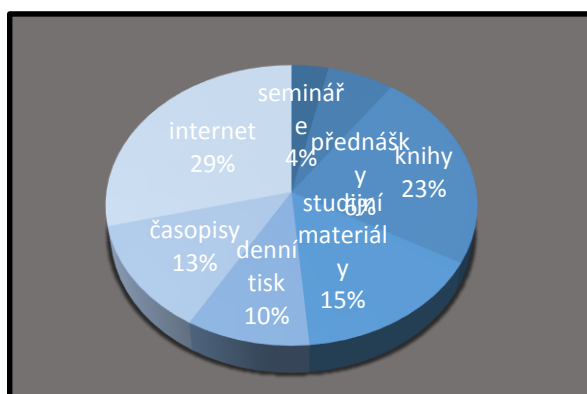
Respondenti odpovídali, zda by chtěli své děti poučit o tématech sexuální výchovy. Jak je vidět na tabulce grafu č. 8. tak většina respondentů (71 %) by chtělo dětem uskutečnit sexuální výchovu v rodině, menšina (15 %) o tom s nimi mluvit nechce a zbytek respondentů

neplánuje mít děti, neví nebo neodpověděli. Z tohoto zjištění vyplývá, že většin respondentů chce realizovat sexuální výchovu dětem, což je vnímáno ve společnosti pozitivně.

Graf č. 8 – realizace sexuální výchovy v rodině (vlastní zdroj)

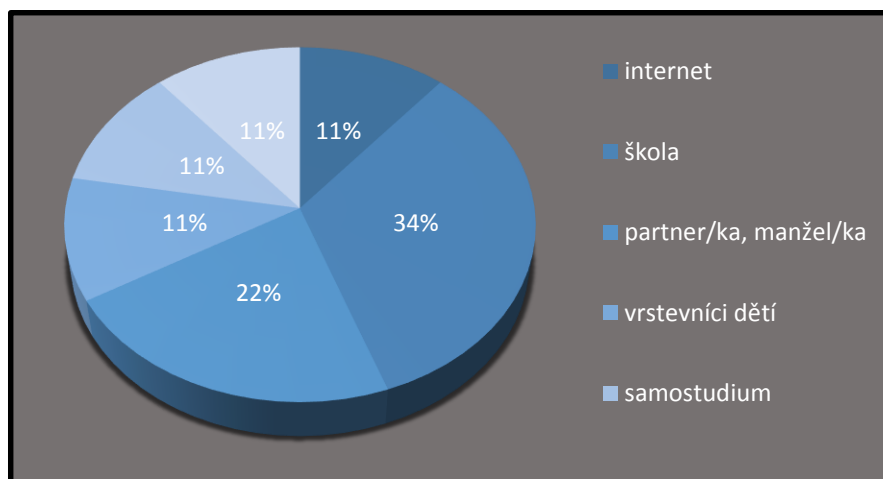
Z toho 29% odpovídajících, že by s dětmi mluvili, by využilo k lepší informovanosti internet, 23% knihy, 15% studijní materiály, 13% časopisy, 10% denní tisk a 10 % respondentů semináře nebo přednášky, jak je možné vidět na grafu č. 9. Celých 88 % dotázaných by realizaci sexuální výchovy uskutečňovali skrz rozhovor, zbylí skrze vysvětlení, četbu knížky s dětmi, vlastní zkušeností a nenápadnou diskuzí. Celkem většina, tedy 79 % by použila při rozhovoru knihu jako pomůcku. 14 % by použilo film, video nebo obrázky při realizaci a zbytek respondentů by jako pomůcky využili zvířátko, internet či časopis. Je výborné, že v dnešní době existuje mnoho pomůcek, knih, přednášek, článků na internetu a že mladí lidé by to použili pro svůj vlastní rozvoj.

Graf č. 9 – další vzdělávání se pro sexuální výchovu v rodině (vlastní zdroj)

7.2 Náhradní zdroj informací pro děti respondentů, kteří nechtějí uskutečnit sexuální výchovu v jejich vlastní rodině

Když mi respondent odpověděl v dotazníku, že nechce se svými dětmi mluvit o tématech sexuální výchovy, ptala jsem se, na kom jiném to nechají. Jak je možné vidět na grafu č. 10, tak třetina těchto respondentů by to nechala na škole, velká část také na partnerovi (partnerce) nebo manželovi (manželce). Ostatní odpovědi byly internet, vrstevníci dětí, komunita, společnost nebo by nechali dítě zjistit samotného.

Graf č. 10 – zdroje informací dětí respondentů bez sexuální výchovy v rodině (vlastní zdroj)

7.3 Shrnutí sexuální výchovy dětí respondentů

Když vezmu v úvahu možnosti, které vyšly nejčastěji, mohu na tom sestavit návrh, jak realizovat sexuální výchovu v rodině respondenta, tedy odhadnout, jaký způsob této výchovy respondent nejspíše zvolí. Respondenti chtějí informace předat srozumitelně, komplexně, ne zas tolik otevřeným rozhovorem, aby se dítě nezaleklo. Respondent musí také zvolit správné načasování, aby nebylo příliš brzo ani pozdě. Předání informací by bylo ve formě rozhovoru v kombinaci s knížkou nebo dokumentem (filmem), jakožto pomůckou. Tuto formu bych propojila vysvětlením a spojila s tématem nějakou vlastní zkušenost. Jako zdroj informací, které neznám bych použila internet, knihy a ještě studijní materiály s časopisy. Taková je jejich představa o rozhovoru se svými dětmi v budoucnosti. Jak tento rozhovor však zrealizují, už záleží jen na nich.

8 VLIV SEXUÁLNÍ VÝCHOVY OD RODIČŮ RESPONDENTŮ NA VLASTNÍ VÝVOJ RESPONDENTŮ, ZPŮSOB JEDNÁNÍ V JEJICH SEXUÁLNÍM, PARTNERSKÉM NEBO MANŽELSKÉM ŽIVOTĚ

Zde jsem se zaměřila na to, jakým způsobem rodiče respondentů s nimi o tématech sexuální výchovy mluvili a zda je to nějak ovlivnilo v plánech do budoucna, vlastním vývoji, způsobu jednání v partnerském nebo v manželském životě. Celkem 62 % respondentů uvedlo, že je sexuální výchova v rodině nijak neovlivnila. Přesto 36 % respondentů uvedlo, že si myslí, že je to po této stránce ovlivnilo. Nyní uvedu pár důvodů, proč si respondenti myslí, že je sexuální výchova v rodině nějak ovlivnila v jejich vývoji a v životě. Rozdělila jsem tyto názory na pozitivní vliv a negativní vliv rodiče na respondenta.

Pozitivní vliv rodiče na respondenta:

„Ovlivnila mě v obezřetnosti a chování v sexuálním životě/partnerství“

„Ovlivnila mě v partnerství a stálosti“

„Díky rodičům vím, že je sex z lásky“

„V otevřenosti“

„Nejsem zaskočená, protože mám informace“

„Jsem opatrnější při výběru partnerů“

„Byla jsem připravenější na život“

Negativní vliv rodiče na respondenta:

„Bála jsem se přivést si přítele“

„Až moc velká opatrnost otevřenost u rodičů, nemám chuť sex“

„Ano – nedostatečná prevence a upozornění“

„Nevěděla jsem, co mě čeká, na co si mám počkat, na co dát pozor, jak se chránit apod.“

Je dobré, že pozitivní vlivy převládají nad negativním vlivem. Podle nich je v 36% ovlivňuje především v obezřetnosti ve výběru partnerů, ve stálosti ve vztazích, vědomosti o tom, že sex je z lásky, v otevřenosti, v tom, že mají informace, má pozitivní vliv na postoje k intimitě a sexualitě - přijdou si připravenější na život. Za negativní vliv respondenti označují především extrémně velkou nebo malou otevřenost při rozhovorech. Až moc veliká otevřenost v rodině o tomto tématu může způsobit to, že jedinec pak nemá chuť na sex. Veliká uzavřenost v rodině způsobuje nedostatečnou prevenci a upozornění na některé okolnosti. Mladý člověk pak nemusí vědět, co má očekávat, na co si počkat a dát pozor, nebo jak se chránit. Pokud je v rodině až moc veliká přísnost, může si jedinec přivést domů partnera/partnerku nového/novou.

9 MĚŘENÍ ZÁVISLOSTI JEDNOTLIVÝCH TÉMAT – ZÁVISLOST DŮLEŽITOSTI VYBRANÝCH TÉMAT S PŘEDPOKLÁDANÝM VĚKEM, VE KTERÉM BY SE MĚL ČLOVĚK DOZVĚDĚT O TÉMATU

V této části bylo mým úkolem zjištění vztahu mezi tím, jak moc jsou pro respondenty důležité jednotlivá témata a v kolika letech si myslí, že je vhodné tyto témata probírat. Záměrně jsem vybrala 6 témat:

- zodpovědné chování při sexu
- antikoncepce
- pohlavní styk
- prevence pohlavního zneužívání a znásilnění
- těhotenství, porod
- sexuální úchytky a deviace

Nejdříve jsem zjistila průměr důležitosti vybraných témat. Druhou částí bylo zjistit průměr věku, ve kterém by respondenti hovořili se svými dětmi o těchto tématech. Pro výpočet tohoto vztahu jsem použila Pearsonův koeficient korelace (pro výpočet - tabulka č. 6 – důležitost témat sexuální výchovy s očekávaným průměrným věkem předávání těchto témat), který mi vyšel v záporné hodnotě -0,069427356. V tabulce spearmana je tato hodnota označována jako velmi slabě závislá. Ze zjištěných hodnot tedy vyplývá, že závislost mezi důležitostí témat sexuální výchovy není nijak výrazná s věkem, který respondenti zamýšlí jako nejvhodnější. Tedy plánovaný věk rozhovoru jen velmi slabě závisí na tom, jak důležité téma respondentovi přijde.

Díky koeficientu determinace, který je 0,004820158 je možné zjistit, že důležitost tématu jen z 0,05% ovlivňuje plány respondentů, v kolika letech řeknou svým dětem o tématech sexuální výchovy. Lze tedy s určitostí říct, že na respondenty působí jiné vlivy, než je osobní důležitost témat. Dotázaní tedy vůbec neberou vážně témata sexuální výchovy a rozhovor o nich by mohli odkládat až do doby, kdy se dítě zeptá.

témata	počet	x	y	X . Y	x ²	y ²
zodpovědné chování při sexu	1	1,262	13,522	17,06476	1,592644	182,8445
antikoncepce	2	1,349	13,38	18,04962	1,819801	179,0244
pohlavní styk	3	1,556	12,408	19,30685	2,421136	153,9585
prevence	4	1,7	11,134	18,9278	2,89	123,966
těhotenství, porod	5	2,354	13,8	32,4852	5,541316	190,44
sexuální úchyly a deviace	6	2,907	12,444	36,17471	8,450649	154,8531
Σ	6 témat	11,128	76,688	142,0089	22,71555	985,0864

Tabulka č. 6 – důležitost témat sexuální výchovy s očekávaným průměrným věkem předávání těchto témat
(vlastní zdroj)

10 VLIV VÍRY NA POUČENÍ DĚTÍ RESPONDENTŮ V BUDOUCNOSTI

Respondenti v dotazníku odpovídali, zda zastávají nějakou víru. Pokud uvedli, že ano, zabývala jsem se tím, zda je to nějak ovlivnilo, jestli byli poučováni nějak méně či více a jak by chtěli sami poučovat své potomky. Zkrátka řečeno, zjišťovalo se, zda je jakkoliv ovlivnila víra v jejich přemýšlení nebo v životě sexuálním či partnerském. Proto jsem vycházela z respondentů, kteří odpověděli, že věří. Bylo to 25 respondentů, což představuje 26 % všech respondentů. Z toho 68% věřících nebylo a 32 % věřících bylo poučeno o tématech sexuální výchovy. Respondenty jsem tudíž rozdělila do 4 kategorií:

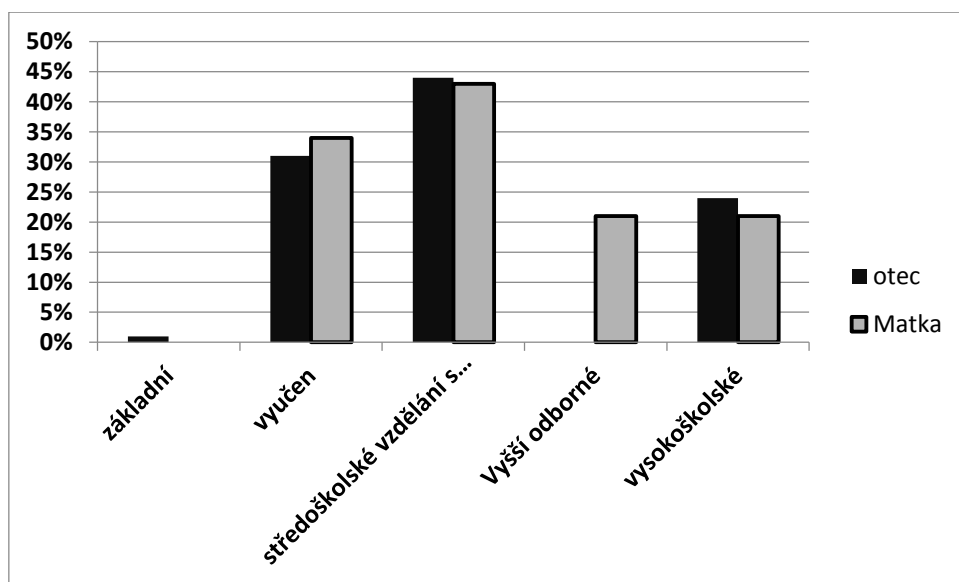
- 36 % věřících nebyla od rodičů poučována a zároveň ani nechce své potomky poučovat. Poučení o některých tématech by přenechali spíše škole, časopisům, vrstevníkům jejich dětí nebo knihám. Stejně jako to proběhlo u nich.
- 32 % věřících byli bez poučení od rodičů, avšak chtějí v budoucnu realizovat sexuální výchovu.
- 24 % věřících se doma s rodiči bavili o tématech sexuální výchovy a chtějí o tom se svými potomky mluvit. V tomto případě jedna respondentka uvedla, že je ráda za výchovu svých rodičů a nezačala tak předčasně se sexuálním životem, protože její rodiče jí řekli vše podstatné a důležité o sexu, tak chce sexuální výchovu zrealizovat stejným způsobem.
- 2 respondenti (8 %) byly od rodičů poučovány o tématech sexuální výchovy, ale bavit se o tom s dětmi raději nechtějí. Chtějí to přenechat spíše škole.

Za předpokladu, že 68 % věřících v rodině nebyli poučováni, je dobré, že 56% věřících chce zrealizovat sexuální výchovu v rodině. Je to naprostá většina a tak mohu říct, že dnešní mladí věřící chápou důležitost sexuální výchovy pro budoucnost jejich dětí. Také by si řada mladých věřících, zejména ti, co neplánují realizovat sexuální výchovu, měli uvědomit, že sexuální výchova není jen o sexu, ale i o citech a vztazích mezi lidmi, jak uvádí Agustyn (2005, str. 49): „Jednou z důležitých věcí v sexuální výchově je propojení erotiky a citu s duchovní sférou. To, co je duchovní, není v protikladu k tomu, co je sexuální. Duchovnosti není v rozporu s lidskou sexualitou. Duchovnost je prostě do lidské sexuality vepsána.“ Zdůrazňování ostrého konfliktu mezi sexualitou a duchovním životem má

za následek to, že je pak pro člověka, zvláště mladého, nesnadné objevit sexualitu jako Boží dar, kterého může užívat ke svému vlastnímu štěstí i ke štěstí bližních. (Augustyn, str. 49-50) tyto slova vyjadřují to, že si hodně lidí myslí, že co je sexuální, nepatří společně k víře. To je však velký omyl, který si málokdo uvědomuje. Všichni, nejenom věřící, by toto měli vědět.

11 VLIV VZDĚLÁNÍ RODIČŮ NA ZPŮSOB JEJICH KOMUNIKACE S RESPONDENTY V RÁMCI SEXUÁLNÍ VÝCHOVY V JEJICH DĚTSTVÍ – Z HLEDISKA ZPŮSOBU PODÁNÍ, OTEVŘENOSTI A PRAVDIVOSTI INFORMACÍ

V této části jsem se zabývala otázkou, zda vzdělání rodičů ovlivňuje nějak komunikaci s jejich vlastními dětmi, způsob podání, otevřenost nebo pravdivost informací v rodinách.

Graf č. 11 – srovnání vzdělání rodičů (zdroj vlastní)

Jak ukazuje Graf č. 11, tak nejčastější vzdělání matek respondentů je středoškolské s maturitou (43 %), na druhém místě jsou matky vyučené v nějakém oboru (34 %), 2/5 matek má vyšší odborné (DiS.) nebo vysokoškolské vzdělání. S jistotou říct, že většina otců dotázaných má středoškolské vzdělání s maturitou (44 %), nebo jsou vyučeni v nějakém oboru (31%) a celá ¼ otců má vysokoškolské vzdělání. Dá se tedy předpokládat, že pokud je vzdělání rodičů alespoň středoškolské, tak u respondentů bude zrealizovaná sexuální výchova.

„Potíže se mohou vyskytnout i tehdy, když si dítě začne uvědomovat nedostatek potřebného vzdělání rodičů v této oblasti, nedostatek životní kultury, duchovní úrovně. Může pak tušit, že rodiče jeho problémy prostě nepochopí.“ (Augustyn, 2005, str. 87-88)

Dítě tak může vycítit, když rodič nemá tak velké vzdělání, že jsou na to „příliš hloupí“ a proto se s nimi o sexu ani jiných tématech bavit nechtějí nebo k nim nemusí cítit takovou důvěru.

Největší zastoupení kombinace vzdělání rodičů bylo v případě, kdy oba rodiče mají středoškolské vzdělání s maturitou (23 %). Na druhém místě pak byli rodiče, kteří byli vyučení (20 %). Nejméně zastoupeni byli rodiče, kdy matka má středoškolské a otec základní vzdělání (1 %).

Zastoupení rodičů v rodině, kde probíhala pokaždé sexuální výchova, byla rodina, kde matka měla vysokoškolské vzdělání a otec byl vyučen (100%). Na druhém místě se umístila rodina, kde matka měla vysokoškolské vzdělání a otec středoškolské. A na třetím místě byla rodina, kde oba rodiče měli středoškolské vzdělání. Ostatní kombinace pak měli 36-47 % realizaci sexuální výchovy. V rodině, kde matka měla středoškolské vzdělání a otec základní sexuální výchova neproběhla. Dá se tedy říci, že vzdělání rodičů má vliv na realizaci sexuální výchovy v rodině.

12 VLIV VĚKU, VE KTERÉM RESPONDENTI S RODIČI MLUVILI O TÉMATECH SEXÁLNÍ VÝCHOVY, NA JEJICH PLÁN MLUVIT O JEDNOTLIVÝCH TÉMATECH S JEJICH DĚTMI

V této části se zabývám vlivem věku s důležitostí vybraných témat. Chci zjistit, zda tyto dvě průměrné hodnoty spolu souvisí. Nejdříve jsem se zabývala průměrným věkem, kdy byli respondenti seznámeni s tematikou sexuální výchovy v rodině. Ti pak uváděli věk, ve kterém byli seznámeni. Průměrný věk jejich rozhovoru jsem zjistila pomocí výpočtů průměru všech zadaných hodnot (věku), které uváděli (tabulka č. 7 – věk poučení respondentů v dětství). Poté jsem od respondentů zjistila průměrný věk rozhovoru s jejich dětmi (v budoucnu). Ptala jsem se respondentů na to, v kolika letech by hovořili s nimi na jednotlivá témata. Podle počtu odpovědí ze všech témat jsem sestavila četnost u každého roku života a spočítala celkový průměrný věk budoucího rozhovoru respondentů s jejich dětmi (tabulka č. 8 – věk poučení dětí respondentů). Dále jsem se ptala respondentů na to, v kolika letech, si myslí, že je vhodné navázat rozhovor na určitá témata. Potom co jsem zjistila nejčastější věk, jsem určovala i věk průměrný pro dané téma sexuální výchovy.

Rok života	počet	v procentech
6	3	12%
7	2	8%
8	2	8%
9	3	12%
10	5	19%
11	1	4%
12	4	15%
13	1	4%
14	3	12%
15	1	4%
16	1	4%

Tabulka č. 7 – věk poučení respondentů v dětství (vlastní zdroj)

rok života	počet	v procentech	součin
3	18	2%	54
4	8	1%	32
5	11	1%	55
6	30	3%	180
7	11	1%	77
8	38	4%	304
9	17	2%	153
10	116	12%	1160
11	41	4%	451
12	137	15%	1644
13	161	17%	2093
14	119	13%	1666
15	183	20%	2745
16	17	2%	272
17	5	1%	85
18	14	2%	252
19	2	0,20%	38
20	2	0,20%	40

Tabulka č. 8 – věk poučení dětí respondentů (vlastní zdroj)

Zatímco s respondenty bylo převážně hovořeno ve věku do 10 let, sami respondenti budou se svými dětmi hovořit až od 10 do 16 let. Toto je vliv nedostatečné prevence, kdy respondenti i podceňují vše kolem toho. Proto by sexuální výchova měla být více propagována, ale hlavně realizována a co nejdřív. Vlivem nedostatečné prevence pak mladé nedospělé dívky otěhotní. Zvláště kritické je to v případě prevence sexuálního zneužití dětí.

12.1 Srovnání průměrného věku rozhovorů respondentů s rodiči o tématech sexuální výchovy s jejich představou o rozhovoru s jejich dětmi v budoucnosti.

Průměrný věk rozhovoru respondentů s jejich rodiči je 10,4 let. Z odpovědí respondentů jsem zjistila, že průměrný věk rozhovoru s jejich dětmi v budoucnosti je 12,2 let. Podle těchto výsledků dochází k oddálení respondentů rozhovoru na témata. Toto zvýšení věku mě velmi překvapilo. Znamená snad zvýšení povědomí respondentů o věku, kdy poučovat své potomky o sexuální výchově návrat k minulosti, kdy slovo „sex“ bylo zakázané téma?

Podle Augustina (2005, str. 68-70) rodič musí vzít v úvahu i věk dítěte při rozhovoru s dítětem. Mladšímu dítěti postačí krátká stručná odpověď, kdežto starší už bude chtít vědět více informací. Hlavně všechny odpovědi musí být pravdivé. Jen malá „špetka lži“ a dítě může ztratit důvěru k odpovědím rodičům, ale i k rodičům samotným. Rodič se musí vcítit také do světa pocitů, myšlenek, zájmů dítěte, přizpůsobujeme odpovědi jeho chápání, představivosti, citlivosti a jeho životním zkušenostem.

Je tedy jasné, že nikdy nelze s určitostí říci, že ve 12 letech budu se svým dítětem mluvit o všem, co se týká například sexu. Ale je to o postupnosti a provázanosti jednotlivých témat. Něco se dozví dítě i samo (pozorováním), na něco se musí prostě zeptat, nebo mu o tom řeknou rodiče. Individuální a jednoduchý návod neexistuje, pouze se však můžeme řídit jakýmsi doporučením, v kolika letech co a jak říci.

12.2 Vyhodnocení věku jednotlivých témat s doporučením

Anatomie člověka

Respondenti odpovídali v 10. otázce v dotazníku na otázku, v kolika letech si myslí, že je vhodné děti poučovat o anatomii člověka. Věk odpovědí se pohyboval od 3 do 16 let. Nejvíce byla zastoupena odpověď 10 let (18%), avšak 40% respondentů správně odpovídali, že by to měl být věk 3-6 let. Doporučující průměrný věk z odpovědí respondentů je 8 let.

Co se týká doporučení, tak toto téma je nejvhodnější probírat s dětmi v předškolním věku, tedy do šesti let, aby dítě vše pochopilo. A to nejen o tom, kde se co nachází, ale i péči o vlastní tělo a jeho čistotu, o soukromí člověka, o přirozeném studu a o rozdílech mezi mužem a ženou po tělesné, psychické i sociální stránce. (Rašková, 2007, str. 21) Podrobnější

popis lidského těla (biologii člověka), jakou funkci má jaký orgán a podrobnější vysvětlení se dítě dozví na základní škole.

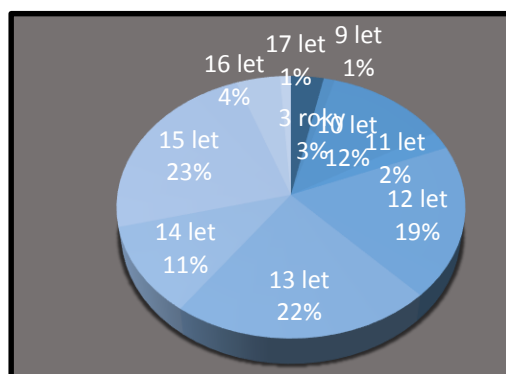
Dospívání a vývoj jedince

Odpovědi respondentů na otázku, v kolika letech si myslí, že je vhodné děti poučovat o tématu dospívání a vývoji jedince se pohybovaly od 3 do 16 let. Nejvíce byla zastoupena odpověď 10 let (31%). Celkem 66% respondentů správně odpovídali, že by to mělo být věk 10-13 let. Doporučující průměrný věk z odpovědí respondentů je 10,4 let.

V prvních letech na základní škole by dívky měly znát pojem menstruace, protože po 10. roce života může kdykoliv přijít. Navíc se tato hranice neustále snižuje. Je to důležitý mezník v životě ženy. Na začátku prepuberty mezi dětmi existují obrovské rozdíly v tělesném i duševním vývoji. Do 11 let by děti měly znát rozdílnost pohlaví, pubertu, změny v pubertě a chlapci co to je poluce. (Šilerová, 2003, str. 17, 23, 53) Navíc po 12. roce života dítěte se o tomto tématu baví matka s dívkou a chlapec s otcem. (Šilerová, 2003, str. 54)

Sexuální úchytky a deviace

Na grafu č. 12 je možné vidět procentuální zastoupení odpovědí respondentů na otázku, v kolika letech si myslí, že je vhodné děti poučovat o Sexuálních úchytkách a deviacích. Věk odpovědí se pohyboval od 3 do 17 let. Nejvíce byla zastoupena odpověď 15 let (23%) a 75% respondentů odpovídali, že by to mělo být věk 12-15 let. Doporučující průměrný věk z odpovědí respondentů je 12,4 let.

graf č. 12 – věk poučení o sexuálních úchytkách a deviacích (vlastní zdroj)

V předškolním věku je důležité děti upozornit na to, že existují zlí lidé, kteří se nebezpečně chovají a že každý člověk má právo na vlastní soukromí a přirozený stud. (Rašková, 2007, str. 21) V období mladšího školního věku by dítě mělo mít povědomí o tom, že existuje úchylka mužů, svlékat se na veřejnosti a že není bezpečné, kolem nich chodit. Po tom, co se dítě dostane z puberty (po 15. roce života), by se mělo začít podrobně dovídat o sexuálních deviacích. Zejména, aby mělo povědomí o tom, jak se jednotlivé deviace projevují. (Pšenička, 1995, str. 178 – 210).

Sexualita v médiích

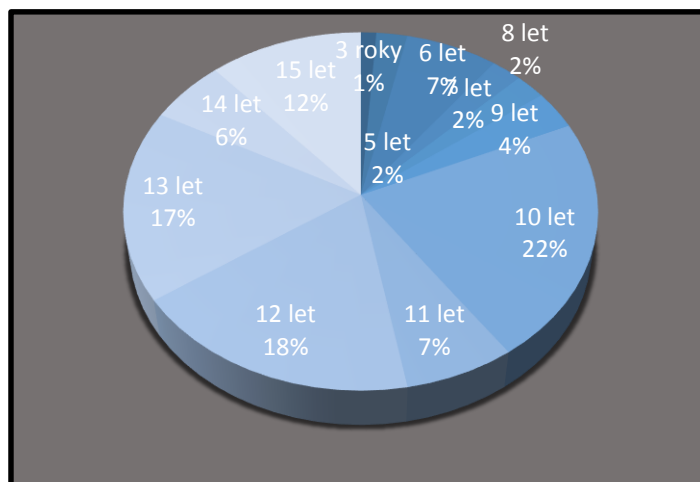
Respondenti odpovídali na otázku, v kolika letech si myslí, že je vhodné děti poučovat o sexualitě v médiích. Věk odpovědí se pohyboval od 3 do 16 let. Nejvíce byla zastoupena odpověď 12 let (20%) a 62% respondentů odpovídalo, že by to mělo být věk 12-15 let. Doporučující průměrný věk z odpovědí respondentů je 11,8 let, tedy ve 12 letech.

S první sexualitou v televizi se děti mohou setkat už v předškolním věku, ale to o co tam jde, tolik ještě nevnímají. Dítě se totiž může setkat se sexuální tematikou v médiích i na plošných reklamách. Tyto zdroje mohou poskytnout dítěti velké množství obrazových a textových informací, ale i motivy k napodobování hrdinů, což je špatné. Rodiče, či vychovatelé by to měli co nejdříve zarazit. (Rašková, 2007, str. 17-23) Masmédia vybízejí k sexu. Rodiče mohou vyslat svým dětem matoucí signály o sexuálním chování. Díky nim hrozí dnešní mládeži časná sexuální aktivita a s tím spojené riziko sexuální aktivity v rané adolescenci. Díky médiím dostávají rozporné informace o tom, zda mají či nemají, „mít sex“. (Orvin, 2001, str. 119-123). V patnácti letech je vhodné dítě poučit o pornografii. (Pšenička, 1995, str. 178 – 210) Doporučuje se vysvětlit jim sexualitu a násilí ve sdělovacích prostředcích ve věku 7-10 let a ne ve 12 letech, jak odpovídali respondenti. To už je pozdě.

Prevence sexuálního zneužití a násilí

Na grafu č. 13 je možné vidět procentuální zastoupení odpovědí respondentů na otázku, v kolika letech si myslí, že je vhodné děti poučovat o prevenci sexuálního zneužití a násilí. Věk odpovědí se pohyboval od 3 do 15 let. Nejvíce byla zastoupena odpověď 10 let

(22%) a 64% respondentů odpovídalo, že by to mělo být věk 12-13 let. Doporučující průměrný věk z odpovědí respondentů je 11 let.

Graf č. 13 – věk poučení o prevenci sexuálního zneužití a násilí (vlastní zdroj)

Hlavní cílovou skupinou osvět skrze sexuální zneužití i týrání jsou mladiství a dospívající ve věku 12 až 25 let. Paradox je, že zneužívání dívek probíhá nejčastěji od 4 do 12 let. Prevence by se tak měla zaměřit na děti podstatně mladší dvanácti let a to jak do škol, rodin, mateřských škol tak i do všech školních zařízení. (Sielert, 1994, str. 236-237) Sexuální výchova musí začínat u tříletých, protože určité informace pro tříleté jsou nezbytné jako účinná zbraň, jak chránit děti před sexuální agresí. (*Sexuální výchova - multidisciplinární přístup: medicína, psychologie, pedagogika, právo, demografie.*, 2012, str. 31)

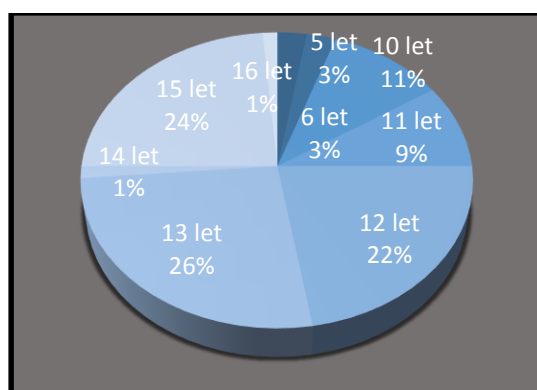
Když porovnám doporučující průměrný věk od respondentů (11 let) a doporučující věk od 3 let, zjišťuji, že odpovídající nemají představu o problematice sexuálního zneužívání a násilí na dětech. Znásilňované bývají děti od 2 let, a proto jejich odpovědi jsou víceméně špatné a hrozí zde vysoké riziko toho, že jejich děti budou zneužívány, protože nebudou vědět, že to co jim někdo dělá je špatné, protože jim to rodiče neřekli, co kdo smí a nesmí. Začít s poučením tříletých dětí o sexuální agresí. V mladším školním věku, tedy mezi 7. a 10. rokem by se mělo dětem říci, jak se bránit před takovýmto zneužíváním. Nejvíce absurdními odpověďmi respondentů byly ty, které uváděli věk 15 let a více. Po patnáctém roce života už to není ani tak sexuální zneužití dětí, jako spíš pohlavní styk anebo znásilnění.

Masturbace

V dotazníku jsem se ptala na otázku, v kolika letech si myslí, že je vhodné děti poučovat o masturbaci, neboli onanii či sebeukájení. Pojmenování pro to je různé. Na tuto otázku odpovídalo pouze 78 respondentů, protože ostatní si myslí, že o tom není potřeba se bavit. Věk odpovědí se pohyboval od 3 do 16 let. Nejvíce byla zastoupena odpověď 12 let (24%) a 64% respondentů odpovídalo, že by to mělo být věk 12-15 let. Doporučující průměrný věk z odpovědí respondentů je 11,8, tedy 12 let. Jelikož jsem nikde v literatuře nenašla věk, ve kterém je vhodné mluvit s dětmi o masturbaci, nelze určit, v kolika letech je o tom nejvhodnější mluvit.

Pohlavní styk

Na grafu č. 14 je možné vidět procentuální zastoupení odpovědí respondentů na otázku, v kolika letech si myslí, že je vhodné děti poučovat o pohlavním styku. Na tuto otázku odpovídalo pouze 76 respondentů, protože zbytek ji nepovažoval za důležitou pro rozhovor s dětmi. Věk odpovědí se pohyboval od 5 do 16 let. Nejvíce byla zastoupena odpověď 13 let (26%) nebo 15 let (24%). Celých 73 % respondentů odpovídalo, že rozhovor na toto téma s dětmi by měl být věk 12-15 let. Doporučující průměrný věk z odpovědí respondentů je 12,4 let.

Graf č. 14 – věk poučení o pohlavním styku (zdroj vlastní)

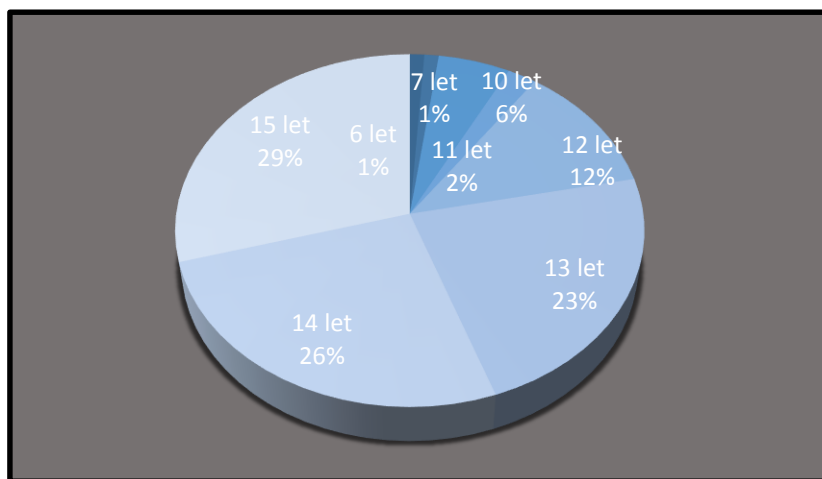
O pohlavním styku by se dítěti mělo říct v období od 7 do 11 let. Zejména by rodiče měli postupně začít mluvit o projevech citu a lásky, jak funguje rodina, manželství a rodičovství. Dále by měli říct také o tom, co jak probíhá sexuální chování mezi lidmi, mazlení, objímání a líbání. Je vhodné děti poučit také o tom, že existují pohlavně přenosné choroby, včetně HIV/AIDS a jaké nesou rizika. (Rašková, 2007, str. 23) Mladého člověka je

důležité poučit o tom, aby zahájil sexuální život v rámci stabilního a důvěrného vztahu, protože to má příznivý účinek na jeho vývoj, spojuje tak sex s láskou a ne jen s povrchním okouzlením. (Šilerová, 2003, str. 13, 14) Proto rodičům doporučuji, aby v 15 letech řekli dítěti o problematice s předčasným zahájením pohlavního styku.

Antikoncepce

Na grafu č. 15 je možné vidět procentuální zastoupení odpovědí respondentů na otázku, v kolika letech si myslí, že by bylo vhodné děti informovat o antikoncepci. Věk odpovědí se pohyboval v rozmezí 6-15 let. Nejčtenější byla odpověď 15 let (29%). Celkem 90 % respondentů uvedlo, že pro rozhovor o antikoncepci s dětmi by volili období 13-15 let. Doporučující průměrný věk z odpovědí respondentů je 13,4 let.

Literatura doporučuje říkat mladým dospívajícím jedincům o antikoncepci kolem 15. roku života, protože se o to zrovna zajímají. Dochází též k prvnímu sexuálnímu kontaktu. (Šilerová, 2003, str. 55). Názory respondentů na věk, kdy o tom říkat svým dětem, jsou přípustné.

Graf č. 15 – věk poučení o antikoncepci (vlastní zdroj)

Početí dítěte

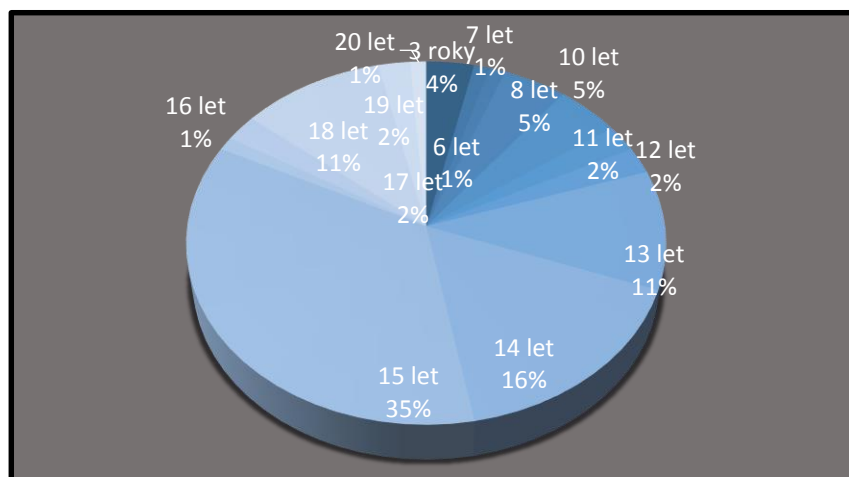
Respondentům jsem položila otázku, v kolika letech si myslí, že je vhodné, aby dítě mluvilo o početí dítěte. Věk odpovědí je v rozmezí 5-20 let. Nejčtenější odpověď je 15 let (23%). Celkem 65 % respondentů uvedlo, že pro rozhovor o antikoncepci s dětmi by zvolili

období 12-15 let. Doporučující průměrný věk z odpovědí respondentů je 13 let. Toto povědomí dotázaných o věku dítěte, ve kterém by si měl rodič s ním o tom povídat je velmi špatné. Na to, jak se rodí miminka apod., se ptají děti v mateřské škole, a ne skoro dospělí. Tyto odpovědi znamenají zřejmě to, že informace o početí dítěte přenechávají na instituce jako je základní škola. Sami o tom doma nemluvili. Velmi mě překvapuje názor pěti respondentů (6%), kteří uvedli, že by o početí dítěti povídali až v 18 letech, kdy už tento mladý člověk může mít dávno potomka. To samé si myslím i u názoru jednoho odpovídajícího, který uvedl věk 20 let.

Těhotenství, porod

Na grafu č. 16 je možné vidět procentuální zastoupení odpovědí respondentů na otázku, v kolika letech si respondenti myslí, že je vhodné mluvit s dětmi o těhotenství a porodu. Dotázaní se s odpověďmi pohybovali v rozmezí 3-20 let. Nejčtenější odpovědí je 15 let (35%). Velké množství respondentů (62 %) uvedlo, že pro rozhovor o těhotenství a porodu by s dětmi zvolili období 13-15 let. Doporučující průměrný věk z odpovědí respondentů je 13,8, tedy 14 let. Překvapuje mně názor 17 % dotázaných, kteří uvedli, že by o početí, dítěti řekli až v rozmezí 16 - 18 let, kdy už tento mladý člověk může mít dávno potomka a to i třeba nechtěně, protože nebude mít informace od rodičů, jak se správně chránit a podobné informace. Jen 16% odpovídajících uvedlo, že by dítě poučili v období 3-10 let, což je hrozně malé množství.

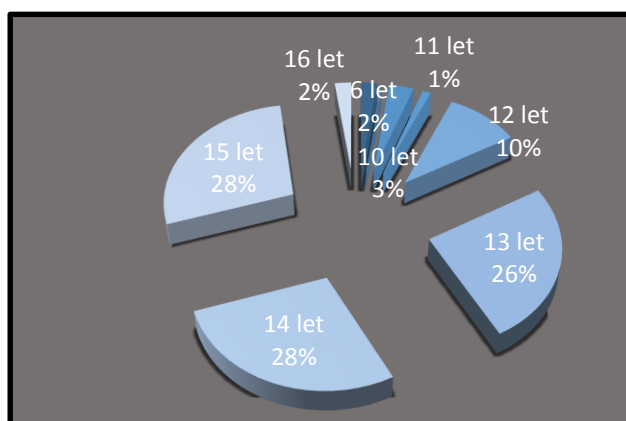
V mladším školním věku (7-10 let) by se dítě mělo dozvědět základy lidské reprodukce, tedy vznik a vývoj jedince před a po narození, musí vědět co to je početí, těhotenství, porod i kojení. (Rašková, 2007, str. 23) Když tedy srovnám průměrný věk, 14 let, doporučující od respondentů a věk, který je uváděn v literatuře, zjišťuji, že respondenti nemají vůbec představu o tom, kdy se co dítě, potřebuje dozvědět. Myslí si, že dítě se stačí dozvědět o těhotenství i porodu až těsně před věkovou hranicí, kdy mohou mít pohlavní styk. Možná právě proto bývají těhotné dívky ve čtrnácti letech.

Graf č. 16 – věk poučení dětí o těhotenství a porodu (vlastní zdroj)

Zodpovědné chování při pohlavním styku:

Na grafu č. 17 je možné vidět procentuální zastoupení názorů respondentů, kdy si myslí, že je vhodné mluvit s dětmi o zodpovědném chování při pohlavním styku. Dotázaní se s odpověďmi pohybovali v rozmezí 6-16 let. Nejčtenější odpovědí je 14 let (28%) a 15 let (také 28%). Lze tedy říci, že většina to chce nechat až kolem 15. roku života dítěte, protože v období 13-15 let by 73 % poučovalo o zodpovědném chování při sexu. Což je rozumné jim o tom říci až těsně před věkovou hranicí, od kdy je možné pohlavně žít. Doporučující průměrný věk z odpovědí respondentů je 13,5 let. Protože kolem 15. roku začínají mladí s prvními skutečnými vztahy, které jsou intenzivně prožívané a nestálé, je vhodné jim říci něco málo o zodpovědném chování při pohlavním styku. Věk, který uvádějí respondenti, je správně. Lepší j dítě poučit dříve, nežli později.

Graf č. 17 – věk poučení dětí respondentů o zodpovědném chování při sexu (vlastní zdroj)

13 DISKUZE, ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ K SEXUÁLNÍ VÝCHOVĚ V RODINĚ

V porovnání výsledků šetření s výzkumem Šilerové (2001), která řešila komunikaci o sexualitě v rodině. Výzkumu se zúčastnilo 800 mladých lidí z České republiky ve věku 17-18 let, ti získávali informace o sexualitě a pohlavním dospívání nejčastěji od spolužáků či kamarádů (81 % dospívajících) a z médií (66 %), od matky polovina dospívajících, od učitelů 47 %, od partnera/partnerky 40 %, od otce pouze 23 % dospívajících. Mého výzkumu se zúčastnil menší vzorek respondentů – 97 mladých lidí z České Republiky ve věku 18-25 let. Dospívající získávali informace o tématech sexuální výchovy nejčastěji z médií (60 %), od rodičů později (44 %), od kamarádů (29 %) a 38 % od učitelů na základní škole. Polovina dospívajících chce se svými budoucími dětmi o sexualitě a o věcech s ní spojených mluvit více, než mluvili jejich rodiče s nimi. Všechna tato zjištění svědčí o tom, že komunikace o sexualitě má v rodině své místo, přestože někdy rodiče pochybují. U mého výzkumu vyšlo, že polovina dospívajících se chce bavit se svými budoucími dětmi o sexualitě a o věcech s ní spojených. Což je opět stejné. Nejméně často se mluví o masturbaci (onanii) – 14% rodin. „Varovné je zjištění, že nebezpečí sexuálního zneužívání bylo zmíněno jen v necelé třetině rodin.“ Rodiče hovoří s dětmi pouze o tom, o čem se jim dobře mluví, věnují se spíše hovorům o lásce a citům. Ne vždy se dítě doví základní informace o fyziologii a biologii pohlavního dospívání, početí a podobných témat. „Důležité je napravit nedostatek v prevenci pohlavního zneužívání dětí.“ chce to se věnovat tomuto tématu více – od útlého dětství, nejen v rodině, ale i ve škole a mateřské škole. V případě mého výzkumu se nejméně mluví také o masturbaci (Jen 3 rodiny). Málo probíraná témata jsou ještě sexuální úchytky a deviace, sexualita v médiích, počátky intimity a sexuální orientace. Pouze ve 13 % rodin se bavili o prevenci sexuálního zneužití, což není dobře a je důležité napravit tento nedostatek již od útlého dětství, ve škole, v mateřské škole a hlavně v rodině.

V těchto dvou výzkumech zjišťuji velikou podobnost, i když jsem měla menší počet vzorku. Zdá se, že otevřenost v rodinách se ani po 13 letech nezměnila a neustále tam chybí témata, která by se probírat měla a neprobírají. Sexuální výchova je plně probádána v osnovách základních škol, ale není na čase, aby se jí věnovali i rodiče s dětmi? Nežijeme přeci v moderní době, kde se mluví všude na veřejnosti o sexu, sexualitě, apod.? Ano, je to tak a je na čase s tím něco dělat.

Cíle, které jsou uvedeny v úvodu praktické části, se podařilo splnit. Popisují zde, jak byli respondenti v minulosti poučováni o tématech, z kterých zdrojů a jak moc jsou tyto zdroje seriózní a které bych doporučila. V další kapitole jsem zjistila, jaké jsou představy respondentů o rozhovoru v budoucnosti s jejich dětmi. Zjistila jsem některé další vlivy, které ovlivňují respondenty a to nejen v tom, jak nahlíželi na sexuální výchovu, ale především ve vlivech, které je nějakým způsobem ovlivňují, nebo alespoň mohou ovlivňovat do budoucna. Z odpovědí respondentů jsem zjistila, že si myslí, že je jejich sexuální výchova v rodině nijak moc výrazně neovlivnila v jejich sexuálním ani partnerském životě. Závislost mezi důležitostí témat sexuální výchovy není nijak výrazná s věkem, který respondenti zamýšlí jako nejvhodnější jim v tom určitém věku o tom říci. Víra naštěstí výrazně neovlivňuje poučení respondentů a stejně to je tak i v rodinách, kde mají více potomků, protože se mezi sebou o tom příliš nebaví. Jak se ukázalo, tak vzdělání rodičů ovlivňuje částečně jejich komunikaci s dětmi v rámci sexuální výchovy. Věk, ve kterém byli respondenti seznámeni se sexuální výchovou, nepříliš ovlivňuje jejich smýšlení do budoucna. Stále jsou ovlivňovány nějakými cizími vlivy. My snad stále žijeme v době, kde se o sexu nemluví? A co třeba to, že média jsou „přesexualizovaná“ a přesto mají mladí lidé v České republice problém s hovorem s rodiči o tématech sexuální výchovy. To by se mělo výrazně změnit, jen pokud se pro to podniknou výrazné kroky.

Doporučuji tedy, aby se ve společnosti začalo více mluvit o tom, jak je sexuální výchova potřebná, zvláště v prevenci sexuálního zneužití dítěte a také, aby ubyly negativní jevy absence sexuální výchovy, např. v případě nezletilých matek. Rodiče by se měli začít více zajímat o tuto problematiku.

..

ZÁVĚR

V teoretické části se mi podařilo popsat všechny pojmy, týkající se sexuální výchovy. V práci je úspěšně charakterizovaná sexuální výchova, ale podařilo se mi charakterizovat tuto výchovu nejenom v rodině, ale i v prostředích, jako je škola, vrstevníci a média. Tato část také seznamuje čtenáře s problémem, který je ve společnosti málo diskutovaný a tj. role sexuální výchovy jako prevence proti sexuálnímu zneužívání. Práce informuje o obsahu, cílech, principech a pravidlech sexuální výchovy, protože to může být pro čtenáře užitečné. V druhé kapitole se mi podařilo popsat sexuální výchovu v rodině, její komunikaci a tip, jak ji realizovat u dítěte určitého věku. V třetí kapitole se práce úspěšně zaměřila na sexuální výchovu mimo rodinu.

V praktické části jsem zjistila mnoho užitečných informací o tom, jak dnešní lidé vnímají svojí sexualitu, dřívější poučení o tématech sexuální výchovy a hlavně to, jak by sami v budoucnosti realizovali sexuální výchovu u svých budoucích dětí. Dnešní mladí lidé jsou dobře informováni o tématech sexuální výchovy, avšak přecházeli od zdrojů neseriózních k těm seriózním až v pozdějších letech. Víra v rodině podle věřících respondentů nemá vliv na realizaci, stejně tak jako jejich sourozenci je nijak neovlivňovali, nic s nimi neprobírali. Též důležitost tématu nemá u nich vliv na to, v kolika letech o tom budou mluvit s vlastními dětmi.

Hlavní cíl mé bakalářské práce bylo seznámit veřejnost s rozsáhlou a složitou problematikou sexuální výchovy v rodině, ale i prostředcích, jako jsou škola, vrstevníci nebo média. Je zřejmé, že tento cíl byl v bakalářské práci splněn. Ani věk poučení na ně neměl vliv, protože z průměrného výpočtu vyšlo, že by poučovali ještě později, než oni sami byli poučováni. Na většinu respondentů sexuální výchova od rodičů tedy nepůsobila. Ve srovnání mého šetření s výzkumem z roku 2001 jsou myšlenkové pochody respondentů velmi podobné, až shodné.

Závěrem lze tedy říci, že témata sexuální výchovy jsou zajímavá a měla by být v každé rodině více diskutována, protože sex je všude kolem nás a rodiče by měli být prvním zdrojem informací o sexualitě u svých dětí, protože jsou tím nejpřirozenějším a nejlepším prostředím pro sexuální výchovu. Tato práce by po dalším přepracování mohla sloužit jako příručka nejen pro rodiny s dětmi, ale i pro mladé lidi, kteří by měli o sexuální výchově znát

hodně informací. Protože většina mladých lidí jednou bude chtít mít dítě a říkat jim o tématech sexuální výchovy.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 – prvotní zdroj respondentů (s. 36)

Tabulka č. 2 – druh učitele na ZŠ jako zdroj sexuální výchovy (s. 38)

Tabulka č. 3 – věk respondentů, ve kterém hovořili o tématech sexuální výchovy (s. 42)

Tabulka č. 4 – četnost témat v rozhovorech v rodině u respondentů (s. 43)

Tabulka č. 5 – vlastnosti jednotlivých zdrojů sexuální výchovy (s. 47)

Tabulka č. 6 – důležitost témat sexuální výchovy s očekávaným průměrným věkem předávání těchto témat (s. 55)

Tabulka č. 7 – věk poučení respondentů v dětství (s. 60)

Tabulka č. 8 – věk poučení dětí respondentů (s. 61)

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 – názvy knih (vlastní zdroj) – s. 39

Graf č. 2 – zrealizovaná sexuální výchova v rodině respondentů (vlastní zdroj) – s. 41

Graf č. 3 – sexuální výchova respondentů na ZŠ (vlastní zdroj) – s. 43

Graf č. 4 – ročník ZŠ, ve kterém proběhla sexuální výchova (vlastní zdroj) – s. 44

Graf č. 5 – náhrada sexuální výchovy ze základní školy jinými zdroji (vlastní zdroj) – s. 46

Graf č. 6 – srovnání prvotní zdrojů sexuální výchovy se zdroji v pozdějším věku (zdroj vlastní)

Graf č. 7 – vzor rodičů při sexuální výchově vlastní dětí respondentů (vlastní zdroj) – s. 49

Graf č. 8 – realizace sexuální výchovy v rodině (vlastní zdroj) – s. 50

Graf č. 9 – další vzdělávání se pro sexuální výchovu v rodině (vlastní zdroj) – s. 51

Graf č. 10 – zdroje informací dětí respondentů bez sexuální výchovy v rodině (vlastní zdroj) – s. 51

Graf č. 11 – srovnání vzdělání rodičů (zdroj vlastní) – s. 58

graf č. 12 – věk poučení o sexuálních úchylnkách a deviacích (vlastní zdroj) – s. 63

Graf č. 13 – věk poučení o prevenci sexuálního zneužití a násilí (vlastní zdroj) – s. 65

Graf č. 14 – věk poučení o pohlavním styku (zdroj vlastní) - 66

Graf č. 15 – věk poučení o antikoncepci (vlastní zdroj) – s. 67

Graf č. 16 – věk poučení dětí o těhotenství a porodu (vlastní zdroj) – s. 69

Graf č. 17 – věk poučení dětí respondentů o zodpovědném chování při sexu (vlastní zdroj) – s. 69

SEZNAM ZKRATEK

Tj. – tj.

Např. – například

Apod. – A podobně

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ

AUGUSTYN, Józef, Růžena HAJNOVÁ a Martina ŠPINKOVÁ. *Sexualita v našem životě: průvodce při poznávání a formování vlastní sexuality*. 2., přeprac. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, 301 s. Pro rodiče. ISBN 80-719-2917-4.

Borrmann, Rolf, *Sexuálna výchova v rodine : k príprave mladistvých na manželstvo a rodinu*, Schille, Joachim hans, Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1977, 119 s.

ORVIN, George H, Růžena HAJNOVÁ a Martina ŠPINKOVÁ. *Dospívání: kniha pro rodiče: adolescenti, rodiny a rodiče, normalnost a adolescence, riskantní chování adolescentů, přechod do dospělosti*. 1. vyd. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2001, 180 s. Pomoc v životě. ISBN 80-247-0124-3.

PARMA, Petr, UZEL, Radim, *Sex a lidské vztahy humorně i vážně, Praha, 1997*, Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 193 s.

PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Nezralá sexualita: o sexuální výchově a sexuálních projevech dětí a mládeže*. 1. vyd. Praha: Univerzita Palackého v Olomouci, 1990, 43 s. ISBN 80-201-0008-3.

PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *O sexuální výchově bez rozpaků*. Vyd. 1. Praha: Avicenum., 1973, 181 str.

PÖTHE, Petr. *Dítě v ohrožení*. 2., rozš. vyd. Praha: G plus G, 1999, 186 s. Zde a nyní (G plus G). ISBN 80-861-0321-8.

PŠENIČKA, O.: *Sexuální výchova v rodině*. Pardubice, Hnutí Rodina 1995, II. Vydání, ISBN: 901524-3-0.

RABOCH, Jan. *Očima sexuologa*. Vyd. 2. Praha: Avicenum, 1988, str. 264

RAŠKOVÁ, Miluše. *5 otázek k sexuální výchově dětí předškolního a mladšího školního věku (3-11 let): informativní příručka o sexuální výchově nejen pro studenty, učitele, vychovatele a rodiče*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007., 43 s., ISBN 978-80-244-1737-0.

Sexuální výchova - multidisciplinární přístup: medicína, psychologie, pedagogika, právo, demografie. 1. vyd. Ostrava: CAT Publishing ve spolupráci se Společností pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 2012, 235 s. Odborná publikace. ISBN 978-809-0429-055.

SIELERT, Uwe. *Sexuální výchova: kniha netradičních metod výuky*. 1. vyd. Praha: Trizonia, 1994, 279 s. Zde a nyní (G plus G). ISBN 80-855-7336-9

SMOLÍKOVÁ, Kateřina, Růžena HAJNOVÁ a Martina ŠPINKOVÁ. *Než se dítě zeptá: program sexuální výchovy dětí předškolního věku*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997, 48 str., p. Pro rodiče. ISBN 80-7178-132-0.

ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě: rodinná pravidla a hodnoty; situace, které mohou rodiče uvést do rozpaků; vývoj zájmu o sexualitu; užitečné kontakty a informace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2003. Pro rodiče., str. 104, ISBN 80-247-0291-6.

TROJAN, Ondřej. *O čápech, vránách a dětech: [výuková pomůcka pro studenty středních a vyšších zdravotnických škol]*. Vyd. 1. Překlad Jan Brázdil, Nataša Brázdilová. Praha: Grada, 1999, 279 s. Psyché (Grada Publishing). ISBN 80-716-9821-0.

TROJAN, Petr. *Pojďme si povídat o sexu*. Praha: Grada, 1999, 152 s. Psyché (Grada Publishing). Pojďme si povídat o sexu.

VERDOUX, Christiane. *Encyklopedie pohlavního života: dospívající*. 2. vyd. Editor Dana Štěrbová. Ilustrace Ray Bret-Koch. Praha: Slovart, 1995, 235 s. Odborná publikace. ISBN 80-858-7151-3.

WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2000, 212 s. Psyché (Grada Publishing). ISBN 80-716-9795-8.

WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, 264 s. Psyché (Grada Publishing). ISBN 80-247-0929-5.

Internetové zdroje:

Desatero MŠMT k sexuální výchově. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2011 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/desatero-msmt-k-sexualni-vychove>

Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách [online]. Praha: MŠMT, 2010, 2013-10-08[cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/10975>

FRIDRICHOVSKÁ, 5. *moravský regionální kongres k sexuální výchově: SBORNÍK REFERÁTŮ*. Olomouc: SPRSV, 2012. Dostupné z: http://www.planovanirodiny.cz/storage/sbornik_12_reg_kongres.pdf

Gavora, Peter a kol. 2010. Elektronická učebnica pedagogického výskumu. [online]. Bratislava : Univerzita Komenského, 2010. Dostupné na: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/> ISBN 978–80–223–2951–4.

JONÁŠOVÁ, Sexuální zneužívání dítěte. In: *Šance dětem* [online]. 2012 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z:

<http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-dospelého-k-dítěti/sexualni-zneužívání-dítěte.shtml>

Národní akční plán realizace Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2009 – 2010 [online]. Praha: Vláda ČR, 2008 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/dokumenty/strategie-prevence-nasili-na-detch/Narodni-akcni-plan-realizace-Strategie-prevence-nasili-na-detch-2009-2010_1.pdf

Národní strategie prevence násilí na dětech v České republice na období 2008 - 2018 [online]. Praha: Vláda ČR, 2008 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/scripts/file.php?id=61422>

One in Five. *Council of Europe* [online]. 2010 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg3/children/1in5/default_en.asp

Pravidlo „tady se nedotýkej“. *Tadysenedotykej* [online]. 2012 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: http://www.tadysenedotykej.org/underwear_cz.asp

REISSMANNOVÁ, Jitka. 20. *CELOSTÁTNÍ KONGRES K SEXUÁLNÍ VÝCHOVĚ V ČESKÉ REPUBLICĚ: sborník referátů*. Pardubice: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu a Sexuologická společnost ČLK JEP, 2012. ISBN 978-80-904290-8-6. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/1sklad/sbornik.pdf>

RYDLO, PaedDr. Josef. *Cíle, obsah a metody sexuální výchovy* [online]. Moravský regionální kongres, 2004[cit.2014-04-19]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cislocclanku=2006010903>

SEXUÁLNÍ VÝCHOVA - vybraná témata: příručka pro učitele. In: *Image.tn.nova* [online]. Praha: MŠMT ve spolupráci s VÚP v Praze, 2009 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://image.tn.nova.cz/media/document/614098.pdf>

Vyzkumy.knihovna.cz [online]. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://vyzkumy.knihovna.cz/ucebnice/vyber-vzorku>

SEZNAM PŘÍLOH

Dotazník

Dobrý den,

Jmenuji se Kateřina Fialková a jsem studentka třetího ročníku oboru Vychovatelství na Univerzitě Palackého v Olomouci. Nyní provádím výzkum, který se zabývá problematikou sexuální výchovy v rodině. Tento výzkum je součástí mé bakalářské práce. Chtěla bych Vás tedy požádat o pár minut Vašeho drahocenného času k vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je naprosto anonymní. Odpovědi označte a odpovězte, prosím, i na podotázky.

1. Jaký byl Váš prvotní zdroj informací sexuální výchovy (rozdíl mezi pohlavími, dospívání apod.)? (možné zaškrtnout více odpovědí)

a) Knihy - Uveďte, jaké knihy to byly:

b) Časopisy, noviny

- Uveďte, prosím, jaké časopisy to byly (Bravo, apod.) a napište, zda informace v nich podle Vás byly pravdivé:

- O čem tam psali nejčastěji? Uveďte příklady, prosím:

c) Televize

d) Učitel v mateřské škole

e) Učitel na základní škole

- byl to třídní učitel, nebo jiný?
- Jak moc otevřeně o tom s Vámi mluvil?
- A co konkrétně s Vámi probíral?

- f) Učitel na střední škole
- g) Rodič
- h) Spolužák, kamarád, vrstevník
 - Jak moc byly tyto informace pravdivé?
 - Můžete uvést příklad.?
- i) Už si nepamatuji
- j) Jiná odpověď (uveďte, prosím):

2. Probírali jste témata sexuální výchovy doma s rodiči?

- a) Ano
 - V kolika letech?
 - Byli při tom rodiče zcela otevření?
 - Zaujalo Vás to? A proč?
 - Jak jste se při tom cítili? Jaké to pro Vás tehdy bylo?
 - Přišly Vám informace pravdivé? Pokud ne, uveďte, prosím, jaké. Proč si myslíte, že Vám tuto mylnou informaci podali?
- b) Ne
 - Proč myslíte, že o tom s Vámi nemluvili?
 - A kdo jiný Vám tedy tyto informace předal?

Pokud jste v předchozí otázce uvedl/a, že s vámi rodiče nemluvili o tématech sexuální výchovy, přeskočte, prosím, otázku č. 3 a 4. Děkuji.

3. O jakých tématech s Vámi rodiče mluvili? Můžete zakroužkovat i více možností.

- a) Anatomie člověka
- b) Dospívání a vývoj jedince
- c) Hygienické návyky
- d) Sexuální úchytky a deviace
- e) Sexualita v médiích - v televizi, v novinách, časopisech
- f) Prevence sexuálního zneužití a násilí
- g) Počátky intimity
- h) Masturbace
- i) Pohlavní styk
- j) Zodpovědné chování při pohlavním styku
- k) Antikoncepce
- l) Sexuální orientace
- m) Početí dítěte
- n) Těhotenství, porod
- o) Nemoci přenosné při pohlavním styku
- p) Jiné (uved'te, prosím, jaké):

4. Plánujete svým dětem předávat informace stejným způsobem jako Vaši rodiče Vám?

- a) Ano
 - proč?
- b) Ne
 - proč?
 - Jaká je vaše představa o tomto rozhovoru?

c) Neplánuji mít děti

5. Měli jste na základní škole sexuální výchovu?

- a) Ano
 - Jak často? Ve které třídě?
 - Jakou formou? Přednáška, rozhovor, ...?
 - Kdo ji vedl? Třídní učitel, ostatní učitelé, sexuolog nebo externí pracovník?

- Bavilo Vás to?
- b) Ne
 - Co myslíte, že bylo důvodem, že se výuka neuskutečnila?

- Kde, jakým způsobem a jakou formou u Vás byla nahrazena chybějící sexuální výchova ze základní školy?

6. Myslíte, že Vás sexuální výchova v rodině nějak ovlivnila ve vývoji nebo v pozdějším sexuálním a partnerském životě? Pokud ano, tak v čem a co bylo podle Vás důvodem?

7. Chcete se svými dětmi mluvit o tématech sexuální výchovy?

- a) Ano
 - Jakým způsobem jim chcete potřebné informace předat?

 - Využijete k tomu nějaké pomůcky? (tj. kniha apod.)
- b) Ne
 - Necháte to na někom jiném? Na kom?
- c) Neplánuji mít děti

Pokud jste zaškrtnuli možnost b) nebo c), neodpovídejte, prosím, na osmou a devátou otázku. Děkuji.

8. Byli byste ochotni se k tomuto tématu dále vzdělávat, čímž byste dětem zajistili co nejčerstvější informace? Označte činnosti, které byste byli ochotni podstoupit:

Absolvovat kurzy, semináře, přednášky, prostudovat knihy, různé studijní materiály, najít informace v denním tisku, časopisech, vyhledat informace na internetu

9. zakřížkujte, prosím, jak jsou pro Vás důležitá níže vypsaná témata při rozhovoru s dětmi.

	nejvíce důležité	více důležité	důležité	méně důležité	nedůležité	zcela nedůležité
anatomie člověka						
dospívání a vývoj jedince						
hygienické návyky						
sexuální úchytky a deviace						
sexualita v médiích						
prevence sexuálního zneužití a násilí						
pohlavní styk						
zodpovědné chování při pohlavním styku						
antikoncepce						
sexuální orientace						
početí dítěte						
těhotenství, porod						
nemoci přenosné při pohlavním styku						
počátky intimity						
masturbace						

10. V kolika letech myslíte, že je vhodné navázat rozhovor s dětmi na uvedená témata níže? (uved'te ke každému tématu věk)

Anatomie člověka:

Dospívání a vývoj jedince:

Sexuální úchytky a deviace:

Sexualita v médiích:

Prevence sexuálního zneužití a násilí:

Masturbace:

Pohlavní styk:

Antikoncepce:

Početí dítěte:

Těhotenství, porod:

Zodpovědné chování při pohlavním styku:

11. Máte sourozence?

a) Ano

- kolik?

- Poučovali Vás oni o tématech sexuální výchovy? Jaká témata to byla?

a) Ne

12. Jaké je nejvyšší vzdělání vašich rodičů?

Matka:

Otec:

13. Jaké je Vaše pohlaví?

a) Muž

b) Žena

14. Zastáváte nějakou víru?

- a) Ano
- b) Ne